

**VERN ETTER FLYKTNINGKONVENSJONEN
FOR KVINNER UTSATT FOR
KJØNNSBASERT FORFØLGELSE**

Kandidatnummer: 384

Veileder: Cecilia Bailliet

Leveringsfrist: 27. november 2006

Til sammen: 17.206 ord

27.11.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Bakgrunn og tema for oppgaven	1
1.2	Flyktningdefinisjonen i et kjønnsperspektiv	2
1.3	Problemstilling og siktemål med oppgaven	3
1.4	Avgrensning	4
1.5	Begrepsavklaring	5
1.5.1	Kjønnsspesifikk forfølgelse	5
1.5.2	Kjønnsbasert forfølgelse	5
1.5.3	Kjønnssensitiv tolkning	6
1.6	Fremstillingen videre	6
<u>2</u>	<u>METODE OG RETTSKILDER</u>	<u>7</u>
2.1	Sosiologisk aspekt	7
2.2	Norske rettskilder	7
2.3	Rettsavgjørelsene valgt ut for oppgaven	8
2.4	Utenlandske rettskilder	9
<u>3</u>	<u>VERNET MOT FORFØLGELSE</u>	<u>12</u>
3.1	Innledning	12
3.2	Utlendingsloven § 15 første ledd	13
3.3	Utlendingsloven § 15 annet ledd	13

3.4	Vilkår for asyl	14
3.5	Grensen mellom asyl og opphold på humanitært grunnlag	15
<u>4</u>	<u>FLYKTNINGVILKÅRENE I ET KJØNNSPERSPEKTIV</u>	<u>17</u>
4.1	Diskrimineringsforbud ved anvendelsen av flyktningkonvensjonen	17
4.2	”Velgrunnet frykt for forfølgelse”	18
4.2.1	Innledning	18
4.2.2	Forfølgelsesfare basert på subjektive og objektive momenter	18
4.2.3	Beviskrav og risikovurdering	19
4.2.4	Kravet til sannsynliggjøring	20
4.2.5	Troverdighetsvurderingen	21
4.2.6	Oppsummering	24
4.2.7	Rettspraksis	24
4.2.8	Troverdighetsvurdering basert på kvinnens forklaring og atferd	34
4.3	”Forfølgelse”	39
4.3.1	Hovedtrekk ved forfølgelsesbegrepet	39
4.3.2	Statlig og ikke-statlig forfølgelse	40
4.3.3	Forfølgelsesbegrepet i et kjønnsperspektiv	41
4.3.4	Rettspraksis	41
4.3.5	Oppsummering	46
4.4	Kravet til årsakssammenheng	46
4.4.1	Innledning	46
4.4.2	Årsakskravet i et kjønnsperspektiv	47
4.4.3	”Rase” og ”nasjonalitet”	51
4.4.4	”Religion”	53
4.4.5	”Politisk oppfatning”	55
4.4.6	”Medlemskap i spesiell sosial gruppe”	56
<u>5</u>	<u>AVSLUTTENDE BEMERKNINGER</u>	<u>66</u>
<u>6</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>67</u>

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og tema for oppgaven

Konvensjon om flyktningers rettsstilling av 1951, med tilleggsprotokoll av 1967¹ (heretter kalt flyktningkonvensjonen), er utarbeidet av FN og utgjør det viktigste internasjonale regelverket for beskyttelsen av mennesker på flukt. Norge har ratifisert konvensjonen, som er inkorporert i utlendingsloven (heretter forkortet utl.) § 16.

Hvem som er berettiget til vern etter konvensjonen, er angitt i art. 1A(2). Her oppstilles den alminnelige definisjonen av betegnelsen flyktning:

”enhver person som [] på grunn av at han har en velgrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, befinner seg utenfor det land han er borger av, og er ute av stand til, eller, på grunn av slik frykt, er uvillig til å påberope seg dette lands beskyttelse []”.²

Definisjonen er universell ved at den får anvendelse for alle som har velgrunnet frykt for forfølgelse på grunn av de nevnte forfølgelsesgrunner.³ Flyktningkonvensjonens anvendelse skal med dette basere seg på et objektivt og kjønnsnøytralt grunnlag.⁴ Dette utgangspunktet utfordres imidlertid ved at kvinner som utsettes for forfølgelse av lignende grunner som menn, vanskelig oppnår beskyttelse etter konvensjonen. I tillegg kan kvinner

¹ United Nations Convention relating to the status of Refugees, 1951 og United Nations Protocol relating to the Status of Refugees, 1967

² Oversettelsen er hentet fra NOU 2004:20 s. 74

³ Haines (2001) pkt. 9

⁴ Crawley (2001) s. 4

utsettes for overgrep fordi de er kvinner, men uten at overgrepet omfattes av konvensjonens forfølgelsesbegrep.⁵ Flyktningdefinisjonen reiser med dette særlige spørsmål i et kjønnsperspektiv som danner grunnlaget for oppgavens tema.

1.2 Flyktningdefinisjonen i et kjønnsperspektiv

Beskyttelsesfokuset i flyktningretten har tradisjonelt vært rettet mot forfølgelsessituasjonen til menn. Utgangspunktet for internasjonal beskyttelse har dermed vært basert på forfølgelse fra offentlige myndigheter og i det offentlige rom. Dette har hatt betydning for vilkårene i flyktningdefinisjonen, hvor det sentrale tolkningsgrunnlaget har vært menns beskyttelsesbehov.⁶ På dette grunnlaget konfronteres kvinner med flyktningvilkår som i liten grad er egnet til å ivareta relevansen av kjønn som innvirker både på hvordan og hvorfor kvinner forfølges.⁷ Dette har medført en usikker flyktningrettslig posisjon for kvinner, ettersom de utelukkes fra beskyttelse som de reelt sett kan være berettiget til.⁸

Omstendigheter knyttet til forfølgelsen av kvinner har ikke vært et konvensjonelt vurderingsgrunnlag. Dette kan ses i sammenheng med at kvinnen som hovedregel har søkt asyl på grunnlag av ektefellens forfølgelse, slik at asylspørsmålet for kvinnen har vært begrenset til avledet flyktningstatus som beror på mannens forhold.⁹ I tillegg utsettes kvinner for overgrep som betegnes for å være av ”privat karakter” og som anses unntatt konvensjonsbeskyttelse.¹⁰ Slike overgrep kan være tvangsekteskap, familierelatert vold eller forfølgelse på grunn av overtredelse av sosiale eller kulturelle normer. Dersom slike overgrep danner grunnlag for velgrunnet frykt for forfølgelse, og dette skyldes hennes rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i spesiell sosial gruppe eller politiske oppfatning, jf

⁵ Kelley (2001) s. 561

⁶ Ervik (2003) s. 307

⁷ Crawley (2001) s. 5

⁸ Ervik (2003) s. 315

⁹ Holth (2004) s. 26,

¹⁰ Ervik (2003) s. 315

flyktningdefinisjonen, har kvinnen krav på beskyttelse etter konvensjonen.

I løpet av det siste tiåret har det vært et økt fokus på kvinners stilling i flyktningretten.¹¹ Det er blitt argumentert for at flyktningdefinisjonen bør tolkes i et kjønnsperspektiv, hvor kjønn utgjør et relevant tolkningsmoment.¹² Hva som nærmere ligger i kjønn som et tolkningsmoment, og hvilken betydning dette har for tolkningen av flyktningvilkårene, vil være gjenstand for utdypning i oppgaven.

1.3 Problemstilling og siktemål med oppgaven

Problemstillingen for oppgaven er hvilket vern etter flyktningkonvensjonen som tilkommer kvinner utsatt for kjønnsbasert forfølgelse. Oppgaven tar sikte på å avklare hvilken betydning kjønn har for tolkningen av flyktningdefinisjonen. Det antas at konvensjonsvernet for kvinner vil være betinget av om kjønn utgjør en relevant tolkningsfaktor ved definisjonens vilkår. Problemstillingen vil bli fremstilt med utgangspunkt i de enkelte vilkårene, som vil bli drøftet i lys av rettsavgjørelser som omhandler kjønnsbasert forfølgelse. Drøftelsene vil søke å avklare om retten ved sin vurdering av asylkravet, identifiserer de kjønnsrelevante momentene, og i tilfelle, hvordan disse tolkes og vektet i forhold til øvrige faktorer. En slik tilnærming til oppgavens problemstilling formodes å være egnet til å belyse hvilken betydning kjønn har for tolkningen av flyktningdefinisjonen.

Et tilleggsaspekt ved oppgavens problemstilling, er hvordan domstolenes vurderinger av saker med et kjønnsaspekt, forholder seg til utlendingsforvaltningens praksis av lignende

¹¹ Ervik (2003) s. 308. Den første internasjonale debatten om kvinnelige asylsøkere ble avholdt mellom ikke-statlige organisasjoner og FNs Høykommissær for flyktninger i Genève i 1988. Den 18. oktober 2001 ble det i regi av FOKUS – Forum for kvinner og utvikling, avholdt et seminar om kjønnsbasert forfølgelse. Rapport fra seminaret kan lese på:

http://www.fokuskvinner.no/Publikasjoner/Rapporter_fra_konferanser_og_seminarer/

¹² Kelly (1993) s. 626-627

saker. Dette aspektet anses for relevant fordi det er forvaltningens vedtak som er gjenstand for domstolenes behandling av asylsaker. I tillegg vurderer ofte forvaltningen legitimiteten av sin egen praksis på grunnlag av domstolenes korrigering.¹³ Sistnevnte forhold innebærer at rettens bedømmelse av saker vedrørende kjønnsbasert forfølgelse, kan gi førende signaler tilbake til forvaltningen.¹⁴ Dette grunnlaget understreker relevansen av å rette oppmerksomheten mot domstolenes praksis på området. Tilleggsaspektet er imidlertid et underordnet motiv for oppgaven, og vil kun bli bemerket kort i avsluttende kapittel. Kildegrunnlaget for forvaltningens praksis vil bli fremstilt i avsnittet om metode og rettskilder.

1.4 Avgrensning

Oppgaven avgrenses til flyktninger som innvilges opphold gjennom overføringsordninger og kollektiv beskyttelse. I tillegg til flyktningdefinisjonen, vurderes disse sakene etter annet grunnlag, og reiser dermed ikke problemstillinger som er direkte relevant for oppgaven. Tilsvarende gjelder for opphold ved familiegjenforening. Opphold på humanitært grunnlag anses for relevant for oppgaven og vil bli kort fremstilt i avsnittet om utlendingslovens regler om vern mot forfølgelse.

Oppgaven vil videre avgrenses mot beskyttelsesbehov på grunn av forhold inntrådt etter at personen har forlatt hjemlandet, såkalt "sur place". Det kan oppstå "sur place" omstendigheter som reiser spørsmål i et kjønnsperspektiv, men av hensyn til oppgavens omfang, vil ikke dette bli drøftet. Oppgaven avgrenses også i forhold til hvilke rettsvirkninger som inntreffer ved erverv av flyktningstatus.

¹³ Bailliet, Cecilia. E-post. 24. november 2006

¹⁴ Eckhoff (2001) s. 162

1.5 Begrepsavklaring

I det følgende vil det bli kort redegjort for tre sentrale begreper¹⁵ som identifiserer og beskriver kjønnsrelaterte momenter som har betydning for tolkningen av flyktningdefinisjonen. Begrepene vil bli lagt til grunn for oppgavens drøftelser.

1.5.1 Kjønnsspesifikk forfølgelse

Kjønnsspesifikk forfølgelse betegner hvordan en person forfølges. Dersom overgrepet er knyttet til persons kjønn, som ved for eksempel voldtekt, kan forfølgelsen karakteriseres som kjønnsspesifikk. Slik forfølgelse skjer på grunnlag av det biologiske kjønn og kan berøre både kvinner og menn. Kjønnsspesifikk forfølgelse innebærer at kvinnen forfølges som kvinne. Dette kan omfatte overgrep som æresdrap, omskjæring, seksuelle overgrep eller voldtekt som ledd i etnisk diskriminering.

1.5.2 Kjønnsbasert forfølgelse

Kjønnsbasert forfølgelse tar sikte på forfølgelse på grunn av overtredelse av samfunnsskapte normer eller kjønnsroller. Betegnelsen må forstås i sammenheng med gjeldende sosiale, kulturelle og religiøse normer i personens miljø eller samfunn. På denne bakgrunn kan både kvinner og menn utsettes for kjønnsbasert forfølgelse, eksempelvis på grunn av sin seksuelle legning. Det legges til grunn en avgrensning i forhold til menn, og begrepet vil i denne oppgaven, kun referere seg til kjønnsbasert forfølgelse av kvinner.

Betegnelsen kjønnsbasert forfølgelse kan benyttes både i forhold til hvordan kvinner kjønnsspesifikt forfølges, og i forhold til hvorfor hun forfølges. I den videre fremstillingen vil betegnelsen ta sikte på begge disse forholdene, dersom ikke annet fremkommer av sammenhengen.

¹⁵ Holth (2004) s. 4 flg.

1.5.3 Kjønnssensitiv tolkning

Kjønnssensitiv tolkning innebærer at momenter knyttet til kjønnsspesifikk og kjønnsbasert forfølgelse tillegges relevans, tolkes og vektas ved vurderingen av vilkårene i flyktningdefinisjonen.

1.6 Fremstillingen videre

Innledningsvis vil det bli kort redegjort for metode og rettskilder, før hovedtrekk ved reglene om vern mot forfølgelse fremstilles i kapittel 3. Under hoveddelen i kapittel 4, vil de enkelte vilkårene i flyktningdefinisjonen fremstilles generelt, før de drøftes i et kjønnsperspektiv i lys av oppgavens rettsavgjørelser. Avslutningsvis vil det bli foretatt enkelte bemerkninger i kapittel 5.

2 Metode og rettskilder

2.1 Sosiologisk aspekt

Oppgavens tema om kjønnsbasert forfølgelse av kvinner baserer seg i utgangspunktet på utenlandsk faglitteratur om flyktningrett.¹⁶ Dette vil prege oppgavens fremstilling på to måter. Det første knytter seg til rettskildesituasjonen, som vil bli drøftet nærmere under punktet om rettskilder. I tillegg vil temaet innvirke på metoden, som vil basere seg på alminnelig rettskildelære¹⁷, men som på grunn av flyktningrettens sammensatte karakter, vil inneholde sosiologiske aspekter.¹⁸ De sosiologiske forholdene kan betraktes som tolkningsmomenter som ivaretar kjønn som relevant tolkningsfaktor i forhold flyktningdefinisjonens vilkår. Flyktningkonvensjonen vil videre bli tolket etter retningslinjer for traktattolkning i henhold til Wien-konvensjon.¹⁹

2.2 Norske rettskilder

Oppgavens problemstilling vil bli drøftet på bakgrunn av utlendingsloven, med tilhørende forskrifter og forarbeider. Rettspraksis som omhandler kjønnsbasert forfølgelse er sparsom og det foreligger per 1. oktober 2006, ingen relevant høyesterettsavgjørelse, noe som også får innvirkning på rettsavgjørelsene som er lagt til grunn for oppgaven.

Utlendingsrettens dynamiske karakter, som preges av overordnede innvandringspolitiske

¹⁶ Bailliet, Cecilia. E-post. 2. november 2006

¹⁷ Eckhoff (2001) s. 15

¹⁸ Einarsen (2000) s. 128

¹⁹ Vienna Convention on the law of treaties, 1969

hensyn,²⁰ kjennetegnes ved hyppige regelendringer som nedfelles i rundskriv og retningslinjer. Slike kilder vil derfor være relevante for oppgaven.

I mangel av andre relevante rettskilder vil det være nødvendig å ta i betraktning teori, artikler og rapporter som omhandler kjønnsbasert forfølgelse.

Ved redegjørelsen av oppgavens tilleggsaspekt knyttet til forvaltningens praksis, vil rapporten ”Implementering av et kjønnsperspektiv i norsk flyktningrett” legges til grunn.²¹ Rapporten består av en grundig analyse av 56 saker med et kjønnsaspekt, som har vært til behandling hos Utlendingsdirektoratet (UDI) eller Utlendingsnemnda (UNE), i perioden 1998-2002. Rapporten anses med dette for utgjøre en utfyllende kilde til utlendingsforvaltningens tolkning og praktisering av flyktningdefinisjonen i et kjønnsperspektiv.

2.3 Rettsavgjørelsene valgt ut for oppgaven

Tidsrammen for oppgavens rettsavgjørelser er lagt til perioden 1. juni 2003 til 1. oktober 2006. Tidsavgrensningen er fastsatt av hensyn til omfanget av antall avgjørelser, i forhold til oppgavens disposisjonsramme, og delvis på grunnlag av rapporten ”Implementering av et kjønnsperspektiv i norsk flyktningrett” som ble utført i perioden september 2002 til juni 2003.

Rettsavgjørelsene er frembragt på bakgrunn av søk på Lovdata. Kriteriet for utvelgelsen av saker baserer seg på saksforhold der kvinnen påberoper seg beskyttelse på grunn av forfølgelse, hvor kjønn har hatt betydning for hvordan og hvorfor hun forfølges. Siste søk

²⁰ ”Loven skal gi grunnlag for kontroll med inn- og utreise og med utlendingers opphold i riket i samsvar med norsk innvandringspolitikk”, jf utl. § 2 (1)

²¹ Skrevet av Torhild B. Holth. Rapporten inngikk i prosjektet ”Grensegangen mellom Asyl og Oppholdstillatelse på Humanitært Grunnlag”, utført etter oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet i perioden september 2002 til juni 2003.

på Lovdata ble foretatt 1. oktober. Søket ga totalt ni avgjørelser med et kjønnsaspekt. Det er imidlertid kun syv av disse som vil bli behandlet i oppgaven. De to øvrige avgjørelsene gjaldt opphold på annet grunnlag enn flyktningkonvensjonen.²²

Det fremkom ingen treff på avgjørelser fra Høyesterett, slik at det kun er underrettsdommer, fortrinnsvis upubliserte avgjørelser fra tingretten, som ligger til grunn for oppgaven. Ettersom rettspraksis om temaet er generelt beskjedent, vil underrettsdommene kunne tillegges rettskildemessig relevans. Det forhold at avgjørelsene ikke er publiserte, nøytraliseres til en viss grad av at det kun er Oslo tingrett som har vernetingskompetanse til å avsi dom i utlendingssaker. Dette skyldes at saksøkte i slike saker er ”Staten ved Utlendingsnemnda”, og staten har sitt vernetings i Oslo.²³ Rettskildemessig innebærer dette at upubliserte underrettspraksis kan tillegges relevans.²⁴

Avgjørelser fra tingretten er markert med **TR** eller **LR** hvis de er avsagt av lagmannsretten. Bokstavene er etterfulgt av et **nummer** og bokstaven **A**, hvis det prinsipalt er påberopt asyl eller bokstavene **OHG** hvis det prinsipale kravet i anken er opphold på humanitært grunnlag. En oversikt over dommenes referansenummer og utfallet av saken, er oppført i en egen oversikt som er lagt ved i kapittel 7.

2.4 Utenlandske rettskilder

Oppgavens problemstilling og hoveddel er forankret i flyktningkonvensjonen. Ved tolkningen av denne må det tas i betraktning at det ikke foreligger et overordnet

²² Avgjørelsene gjaldt krav om opphold på humanitært grunnlag. Saksforholdet var gjenstand for anke, hvor lagmannsretten kom til motsatt resultat enn tingretten. Ettersom saken inneholder et kjønnsaspekt, er rettsinstansenes ulike vurderinger av en viss interesse. Se Oslo tingrettsdom av 13. juni 2003 og Borgarting lagmannsretts dom av 12. oktober 2004.

²³ Utlendingsrett (2004) s. 385

²⁴ Eckhoff (2001) s. 162

håndhevingsorgan med særskilt kompetanse til å avgjøre saker etter konvensjonen. Kilder i form av autoritative rettsavgjørelser er derfor fraværende på flyktningrettens område.

Mangelen på et internasjonalt håndhevingsorgan medfører styrket relevans for kilder utarbeidet av FNs Høykommissær for flyktninger (heretter kalt UNHCR).²⁵ Organet har sitt mandat på grunnlag av statutter vedtatt av FNs Generalforsamling²⁶ og etter flyktning-konvensjonen art. 35, er organet gitt oppgave å føre tilsyn med anvendelsen av konvensjonen. Det følger av samme bestemmelse at konvensjonspartene er forpliktet til å samarbeide med UNHCR. Samarbeidsplikten har særlig betydning for de retningslinjer som UNHCR utarbeider om tolkningen av konvensjonen.

Organet har utarbeidet en egen håndbok om tolkningen av konvensjonen, "Håndbok om prosedyrer og kriterier for å fastsette flyktnings rettsstilling" (heretter kalt Håndboken). Retningslinjene og Håndboken er ikke rettslig bindende, men det vil være i medlemsstatenes interesse at konvensjonen underlegges en så vidt mulig ensartet tolkning på bakgrunn av organets anbefalinger. Norske myndigheter har lagt til grunn at UNHCRs prinsipielle uttalelser og Håndboken skal veie tungt ved anvendelsen av konvensjonens bestemmelser etter norsk rett.²⁷ Det vil med dette være relevant å trekke inn disse kildene ved oppgavens drøftelser. Dette er for øvrig i tråd med Wien-konvensjonen art. 32 som fastsetter at annen praksis ved internasjonale organer er relevant som supplerende tolkningsfaktorer.²⁸

På grunnlag av temaets forankring i utenlandsk teori, vil teori ha betydning for den nærmere redegjørelsen av oppgavens problemstilling. Dette vil imidlertid hovedsakelig

²⁵ United Nations High Commissioner for Refugees.

²⁶ Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, 1950

²⁷ NOU 2004:20 s. 102

²⁸ Einarsen (2000) s. 71

knytte seg til sosiologiske momenter som er egnet til å illustrerer de konkretet relevansen av den konkrete kjønnssensitive tolkningen.

3 Vernet mot forfølgelse

3.1 Innledning

Hvorvidt en person utsatt for forfølgelse anerkjennes som flyktning i Norge, beror på en vurdering av utlendingslovens regler om vern mot forfølgelse nedfelt i lovens kapittel 3. Reglenes utforming innebærer at det først må avgjøres om en utlending er beskyttet mot utsendelse etter utl. § 15 (1), for så å vurdere om flyktningvilkårene er oppfylt etter utl. § 16. Dette kan uttrykkes ved at § 15 oppstiller et beskyttelsesspørsmål, mens § 16 regulerer statusspørsmålet om vedkommende er å anse som flyktning med rett til asyl etter utl. § 17.²⁹

Opphold som er begrunnet med vern mot forfølgelse, men uten at personen anerkjennes som flyktning, underlegges ofte fellesbetegnelsen ”opphold på humanitært grunnlag”.³⁰ Betegnelsen omfatter opphold av beskyttelsesgrunner etter § 15 (1) og opphold av humanitære grunner etter § 15 (2) på grunn av ”sterke menneskelige hensyn” eller ”særlig tilknytning til riket”, jf utl. § 8 (2).

I det følgende vil det bli kort redegjort for hovedtrekkene ved reglene om opphold på humanitært grunnlag og asylvilkårene, for deretter kort å bemerke grensedragningen mellom asyl og opphold på humanitært grunnlag.

²⁹ NOU 2004:20 s. 101

³⁰ NOU 2004:20 s. 100

3.2 Utlendingsloven § 15 første ledd

Etter utl. § 15 (1) 1. punktum, vil en utlending være vernet mot utsendelse ved forfølgelse som kan begrunne anerkjennelse som flyktning. Bestemmelsen ivaretar non-refoulement prinsippet om forbud mot utvisning etter flyktningkonvensjonen art. 33.³¹

Beskyttelsesvernet omfatter ikke kun personer som anerkjennes som flyktning, jf ordlyden ”kan”. Vernet kan omfatte ”sur place” flyktninger og beskyttelse mot utsendelse til tredjeland som ikke er personens hjemland.³²

I henhold til utl. § 15 (1) 2. punktum, er det fastsatt vern mot utsendelse av personer som av lignende grunner som angitt flyktningdefinisjonen, står i nærliggende fare for å miste livet eller bli utsatt for umenneskelig behandling. Bestemmelsen er ment å ivareta returforbudet etter EMK art. 3 og omfatter en videre personkrets enn de som er beskyttet etter flyktningdefinisjonen. Dette kan være personer som ikke forfølges på individuelt grunnlag og som kommer fra land i borgerkrig, eller som deltar i annen væpnet konflikt.

Det fremkommer av utlendingsforskriften § 21 (1), at en person som er vernet mot utsendelse, men som ikke anses som flyktning, ”skal gis arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse etter lovens § 8 annet ledd”. Opphold på humanitært grunnlag av beskyttelseshensyn gis med dette med hjemmel i utl. § 8 (2).

3.3 Utlendingsloven § 15 annet ledd

Dersom personen ikke anses for å være beskyttet mot utsendelse, kan utlendingsforvaltningen av eget tiltak vurdere om det foreligger ”sterke menneskelige hensyn” eller ”særlig tilknytning til riket” som kan begrunne opphold etter utl. 15 (2), jf § 8 (2). Personer som omfattes av denne bestemmelsen utgjør en ”uensartet gruppe”. Hensyn bak bestemmelsen kan være psykiske og fysiske problemer av alvorlig art,

³¹ Forbudet mot utvisning etter art. 33 kan ikke påberopes av person som anses for fare for rikets sikkerhet, jf bestemmelsens annet ledd, som samsvarer med utl. § 15 (3).

³² NOU 1983:47 s. 355

mindreårige eller medfølgende barn, vanskeligheter ved retur til hjemlandet på grunn av familieforhold og lengden av oppholdstiden i Norge.³³

Etter ordlyden i utl. § 15 (2) vil det være opp til forvaltningen av ”eget tiltak” å vurdere om reglene etter § 8 (2) ”bør anvendes”, jf også utlendingsforskriften § 21 (2). Hvorvidt opphold på humanitært grunnlag etter § 8 (2) skal innvilges, er således underlagt forvaltningens skjønn.

3.4 Vilkår for asyl

Det følger av utl. § 17 (1) at ”flyktning som er i riket eller på norsk grense har etter søknad rett til asyl (fristed) i riket”. Bestemmelsen i sin helhet oppstiller ulike vilkår for asyl, men det sentrale kriteriet er at personen må anses som flyktning. Hvem som utgjør flyktning i lovens forstand, er angitt i utl. § 16 som inkorporerer flyktningkonvensjonens art. 1A(2), som med dette skal gjelde som norsk rett. Retten til asyl beror med dette på om vilkårene i flyktningdefinisjonen er oppfylt.

Den nærmere tolkningen av definisjonsvilkårene vil bli fremstilt i kapittel 4. Vilkårenes hovedtrekk innebærer et krav om at det må foreligge forfølgelse og at søkerens frykt for forfølgelse må være velgrunnet. Videre må det være årsakssammenheng mellom forfølgelsen og personens tilhørighet til en av forfølgelsesgrunnene, rase, religion, nasjonalitet, spesiell sosial gruppe eller politiske oppfatning. I tilknytning til reglene om vern mot forfølgelse, bemerkes at en person som søker asyl, antas å ha rett til vern etter utl. § 15 (1), inntil det er tatt stilling til om flyktningvilkårene er oppfylt.³⁴ Kan det legges til grunn at personen anerkjennes som flyktning etter utl. § 16, har vedkommende rettskrav på asyl i henhold til utl. § 17, jf ordlyden ”rett til asyl”, med mindre regelens

³³ Fisknes (1994) s. 107 flg.

³⁴ NOU 2004:20 s. 128

unntaksbestemmelser kommer til anvendelse.

3.5 Grensen mellom asyl og opphold på humanitært grunnlag

Utlendingslovens regler om vern mot forfølgelse og systematikken av beskyttelsesgrunner som følger av utl. § 15 og § 17, jf § 16, reiser spørsmål om den nærmere grensedragningen mellom asyl og opphold på humanitært grunnlag. Dette kan videre ses i sammenheng med Norges regulære lave andel av asylinnvilgelser, sammenholdt med antall innvilgede oppholdstillatelser som ligger på et langt høyere nivå.³⁵ Tallene alene danner kun et utgangspunkt for spørsmålet. Dette avsnittet tar imidlertid kun sikte på å bemerke hvilken relevans temaet kan ha for konvensjonsvernet for kvinner utsatt for kjønnsbasert forfølgelse.

Det følger av Norges forpliktelser etter flyktningkonvensjonen at en person som oppfyller kriteriene etter flyktningdefinisjonen i art 1A(2), har rett til beskyttelse som flyktning. På grunnlag av konvensjonen innvilges personen flyktningstatus, og den internrettslige virkningen av dette er krav på asyl etter utl. § 17, jf § 16.³⁶ I henhold til en undersøkelse av utlendingsforvaltningens vedtak, er det holdepunkter for at det foreligger en gråsoner mellom asyl og opphold på humanitært grunnlag.³⁷ I denne gråsonen innvilges det oppholdstillatelser hvor det materielt sett er grunnlag for å innvilge asyl.³⁸ Hvorvidt dette er egnet til å svekke beskyttelsen og øvrige rettigheter etter flyktningkonvensjonen, vil ikke bli drøftet nærmere. Av betydning er imidlertid årsaken til denne gråsonen, som har sammenheng med at utlendingsloven, herunder forskrifter, fremstår som uklare. Dette

³⁵ I 2003 var det innvilget 588 asyltillatelser og 2961 oppholdstillatelser på humanitært grunnlag, se NOU 2004:20 s. 105

³⁶ Einarsen (2000) s. 41-42

³⁷ Undersøkelsen ble utført av Cecilia Bailliet, og resulterte i rapporten "Study of the Greyzone between Asylum and Humanitarian Protection in Norway, Law and Practise". Rapporten inngikk i prosjektet "Grensegangen mellom Asyl og Oppholdstillatelse på Humanitært Grunnlag", se punkt 2.2 og note 20.

³⁸ Ibid s. 12

skyldes blant annet fraværet av flyktningdefinisjonen og normativ terminologi i lovtekst.³⁹

Innledningsvis i oppgaven ble det redegjort for de utfordringer som oppstår ved tolkningen av flyktningdefinisjonen i et kjønnsperspektiv. For å hindre at kvinnen ikke utelukkes fra et konvensjonsvern som hun reelt sett kan ha krav på, må de enkelte vilkårene i flyktningdefinisjonen tolkes kjønnssensitivt. Tatt i betraktning at det kan oppstå en gråsone ved tolkningen av flyktningdefinisjonen generelt, forsterkes de utfordringer som i utgangspunktet foreligger ved tolkningen av definisjonen et kjønnsperspektiv. Dette anses for å ha relevans i forhold til kvinner utsatt for kjønnsbasert forfølgelse, og for hvilket vern som følger av flyktningkonvensjonen.

³⁹ Bailliet, op.cit., pkt. om hovedoppsummering

4 Flyktningvilkårene i et kjønnsperspektiv

4.1 Diskrimineringsforbud ved anvendelsen av flyktningkonvensjonen

Innledningsvis er det grunn til å understreke at flyktningkonvensjonen skal basere seg på en kjønnsnøytral anvendelse. I det følgende vil det bli fremstilt en kort oversikt av regelverk som fastslår et forbud mot forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, og som har betydning for flyktningkonvensjonens anvendelse.

Det følger av universalitetsprinsippet at menneskerettigheter tilkommer enhver.⁴⁰ I forhold til kvinner er prinsippet kommet særskilt til uttrykk i Konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner (Kvinnekonvensjonen).⁴¹ I art. 2 er det fastsatt et generelt forbud mot ”diskriminering mot kvinner i alle dens former”. Dette skal blant annet gjelde i forhold til ”enhver handling eller praksis som diskriminerer kvinner og å sikre at offentlige myndigheter og institusjoner handler i samsvar med denne forpliktelsen”, jf art. 2 bokstav d). Norge har inkorporert Kvinnekonvensjonen i likestillingsloven § 1b)⁴², slik at konvensjonen får virkning som norsk rett, og har dermed direkte betydning for utlendingsforvaltningens praktisering av flyktningkonvensjonen.

Norske myndigheter er i tillegg forpliktet etter likestillingslovens § 1a) til å ”arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder”.

Sammenholdt med generalklausulen i § 3, som forbyr direkte og indirekte

⁴⁰ Møse (2002) s. 96

⁴¹ UN Convention on the Elimination of All forms of Discrimination against Women, 1979. Uoffisiell norsk oversettelse finnes som vedlegg til St.prp. nr. 72 (1980-81).

⁴² Lov om likestilling mellom kjønnene av 9. juni 1978 nr. 45. § 1b) ble tilføyd ved endringslov av 10. juni 2005 nr. 38, og inkorporerer også tilleggsprotokoll av 1999 om individklageadgang til norsk lov.

forskjellsbehandling av kvinner og menn, fastsettes det herved en klar aktivitetsplikt for det offentlige til å sikre likestilling mellom kjønnene.

På grunnlag av bestemmelser i Kvinnekonvensjon og likestillingsloven, foreligger det et diskrimineringsforbud mot forskjellsbehandling av kvinner og menn etter flyktningkonvensjonen.

4.2 "Velgrunnet frykt for forfølgelse"

4.2.1 Innledning

Det sentrale begrepet i flyktningdefinisjonen knytter seg til vilkåret "velgrunnet frykt".⁴³ Vilkåret kan i hovedtrekk formuleres til at kvinnen må ha velgrunnet frykt for forfølgelse på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet, tilhørighet til spesiell sosial gruppe eller politiske oppfatning. Det fremtredende vurderingstemaet er hvorvidt tilbakesendelse til hjemlandet innebærer en tilstrekkelig fare for å bli utsatt for eller risikere forfølgelse. Vilkåret inneholder ulike tolkningsmomenter knyttet til forfølgelsesfare, beviskrav og risikobetraktninger som vil bli fremstilt i det følgende. De problemstillinger som oppstår i et kjønnsperspektiv vil bli fremstilt underveis, før vilkåret drøftes i lys av relevante rettsavgjørelser.

4.2.2 Forfølgelsesfare basert på subjektive og objektive momenter

Betegnelsen "velgrunnet frykt" innebærer etter sin ordlyd at personen må utvise en "frykt" for forfølgelse, og at denne frykten må anses som "velgrunnet". Her oppstilles det først et moment av subjektiv karakter knyttet til søkerens frykt. Vurdert på bakgrunn av personens egen tolkning av situasjonen og opplevelser, herunder øvrige forhold som viser at hovedmotivet for å søke asyl er frykt, må frykten fremstå som rimelig.⁴⁴

⁴³ Håndbok pkt. 37

⁴⁴ Ibid pkt. 41

I tillegg til det subjektive momentet må det foreligge objektive forhold som kan underbygge personens utsagn. Med dette siktes det til at søkerens frykt må vurderes i sammenheng med relevante omstendigheter om situasjonen hjemlandet. Slike omstendigheter bør bygge på kunnskap om forholdene til personens hjemland,⁴⁵ og rapporter om landets overholdelse av menneskerettigheter vil være relevante.⁴⁶

Vilkåret om at personen må ha velgrunnet frykt for forfølgelse består med dette av en vurdering av både subjektive og objektive momenter. Ved fastsettelsen av flyktningstatus etter konvensjonen, skal det imidlertid primært tas utgangspunkt i de subjektive momentene knyttet til personens frykt.⁴⁷

4.2.3 Beviskrav og risikovurdering

Hvorvidt det foreligger tilstrekkelig forfølgelsesfare, må vurderes med utgangspunkt i sakens faktiske forhold. Sakens faktum skal fortrinnsvis bygge på personens utsagn, jf ovennevnte avsnitt, noe som reiser spørsmål om hvilke krav til sannsynliggjøring som gjelder for at utsagnene kan legges til grunn. Dette betegnes som et beviskrav.⁴⁸

Klarlegging av sakens faktum har videre betydning for risikovurderingen, som bygger på de faktiske omstendigheter i saken. Vurderingen er fremtidsrettet ved at det må foreligge tilstrekkelig risiko for at de objektive forholdene vil realisere seg i overgrep ved retur til hjemlandet. Dette kan uttrykkes ved at frykten for forfølgelse må være "velgrunnet" etter en objektiv bedømmelse. Det er forholdene slik de foreligger på vedtakstidspunktet som legges til grunn for den fremtidsrettede vurderingen. Vurderingen av forfølgelsesfaren

⁴⁵ Håndboken pkt. 42.

⁴⁶ Hathaway (1991) s. 86

⁴⁷ Håndboken pkt. 37-38

⁴⁸ NOU 2004:20 s. 117-118

oppstiller hermed et krav til sannsynliggjøring av risiko ved retur, og betegnes som risikovurderingen.⁴⁹

Beviskrav og risikovurderingen vurderes ofte i sammenheng,⁵⁰ og ved fremstillingen av kravet til sannsynliggjøring, vil disse momentene bli behandlet under ett.

4.2.4 Kravet til sannsynliggjøring

Kravet til sannsynliggjøring av faktum, og risiko for forfølgelse, har etter norsk praksis blitt tolket med utgangspunkt i ”med rette frykter”. Dette er den offisielle norske oversettelsen av konvensjonsteksten ”well-founded fear”.⁵¹ Etter en alminnelig språklig tolkning, fremstår den offisielle oversettelsen etter sin ordlyd noe snever, sammenlignet med ”velgrunnet frykt”. Den snevre avgrensningen er videre underbygget av forarbeidene til utlendingsloven, hvor det uttales at ved spørsmål om innvilgelse av flyktningstatus, bør det kreves alminnelig sannsynlighetsovervekt.⁵² Dette innebærer et krav om mer enn 50 % sannsynliggjøring i forhold til bevisvurderingen og forfølgelsesfaren.

Tatt i betraktning at asylspørsmål generelt preges av vanskelig bevisspørsmål, hvor bakgrunnsinformasjonen kan være mangelfull og vanskelig å verifisere, fremstår overvektsprinsippet som et strengt krav. For kvinner forsterkes imidlertid bevisproblematikken ved at de ofte er involvert i aktiviteter av ”privat karakter”, eller utsatt for overgrep fra familiemedlemmer, hvor det i ettertid er vanskelig å påvise overgrepet ved konkrete bevis.⁵³ Dette er forsøkt ivaretatt gjennom UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse, hvor det under punktet om velgrunnet frykt, fremkommer at dette

⁴⁹ Utlendingsrett (2004) s. 203

⁵⁰ NOU 2004:20 s. 117

⁵¹ Folkerettslige avtaler (2000) s. 134, Håndboken pkt. 6, note *

⁵² Ot. prp. nr. 46 (1986-87) s. 103

⁵³ Crawley (2001) s. 220

vil bero på ”konkrete omstendigheter i den enkelte sak”.⁵⁴ Det følger et tilsvarende lempet beviskrav i Håndboken som fastslår at dersom søkeren i rimelig grad kan påvise at fortsatt opphold eller retur til hjemlandet vil være uutholdelig, bør vedkommendes frykt anses for velgrunnet.⁵⁵

I 1998 iverksatte Justisdepartementet nye retningslinjer for asylkriterier.⁵⁶ Retningslinjene tok blant annet sikte på senke kravet til sannsynliggjøring av forfølgelsesfaren, ved at tvilen i sterkere grad skal komme søkeren til gode ved statusspørsmålet. Endringen omfattet kun de tilfeller hvor søkeren fremstår som troverdig, men hvor forfølgelsesfaren ikke er tilstrekkelig sannsynliggjort til å danne grunnlag for asyl. Såfremt de øvrige asylvilkårene er oppfylt, skal tvilen ved slike tilfeller komme søkeren til gode og asyl innvilges.

4.2.5 Troverdighetsvurderingen

Troverdighetsvurderingen utgjør et sentralt moment ved beviskravet, jf de nye asylkriteriene av 1998. Momentet setter imidlertid også sitt preg på asylvurderingen i sin helhet, både i forhold til avgjørelser som utlendingsmyndighetene treffer og de vurderinger som ligger til grunn for domstolenes beslutninger.⁵⁷ Betydningen av troverdighetsvurderingen kommer blant annet til uttrykk i Håndboken som legger til grunn at det av hensyn til bevisproblemene i asylssaker, kan være nødvendig å la tvilen komme søkeren til gode slik at flyktningstatus innvilges. Det presiseres i Håndboken at tvilen kun bør komme søkeren til gode når alt tilgjengelig bevismateriale er innsamlet, og søkerens

⁵⁴ HCR/GIP/02/01, pkt. 9, min oversettelse

⁵⁵ Håndboken pkt. 42

⁵⁶ 95/10369 F EBE/tjo13.01.98. Retningslinjene kan leses på <http://odin.dep.no/jd/norsk/dok/regelverk/retningslinjer/012005-990038/dok-bn.html>

⁵⁷ Einarsen (2000) s. 482

utsagn fremstår som sammenhengende og troverdige, uten å være i strid med allment kjent fakta.⁵⁸

4.2.5.1 Troverdighetsvurderingen i et kjønnsaspekt

I utgangspunktet er det vanskelig for både kvinner og menn som søker asyl på grunnlag av traumatiske hendelser, å redegjøre for dette på en slik måte at troverdigheten ikke svekkes.⁵⁹ Kvinnelige asylsøkere kan imidlertid ha særlige vansker med å gi et helhetlig og troverdig inntrykk på grunn av forhold som er relatert til kjønnsbasert forfølgelse.⁶⁰

Kvinner vil av ulike årsaker ofte tilbakeholde opplysninger om overgrep som oppleves som krenkende og stigmatiserende.⁶¹ Dette gjelder for eksempel seksuelle overgrep og voldtekt. Tilbakeholdelse av slike opplysninger kan være egnet til å svekke kvinnens troverdighet. Slike overgrep kan videre være årsaken til at kvinnen vegrer seg for å søke asyl umiddelbart ved ankomst i tilfluktsstaten. Dette kan skyldes frykt for hva som vil skje, dersom hun oppsøker utenlandske myndigheter. Ettersom en kvinne primært søker trygghet for seg og sin familie, kan eksempelvis visumopphold gi kortvarig trygghet som medfører avventing av asylsøknaden. Også opphold uten gyldig tillatelse kan gi en falsk trygghet som medfører forsinkelse i forhold til søknadstidspunktet. Slike omstendigheter, herunder tilbakeholdelse av informasjon, bør ikke isolert sett undergrave kvinnens troverdighet, tatt i betraktning de kulturelle og sosiale mekanismer som kan ligge bak.⁶²

⁵⁸ Håndboken pkt. 203-204

⁵⁹ Einarsen (2000) s. 492

⁶⁰ Crawley (2001) s. 209 flg.

⁶¹ Ibid

⁶² Crawley (2001) s. 210 flg.

4.2.5.2 Asylprosedyren

UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse oppstiller konkrete anbefalinger i asylprosessen, med fokus på intervjusituasjonen av kvinner.⁶³ For å sikre at saken blir best mulig opplyst med sikte på å avklare om kvinnen har vært utsatt for kjønnsbasert forfølgelse, bør hun blant annet intervjues separat fra mannelige familiemedlemmer, og både tolk og intervjuer bør være kvinnen.

Anbefalingene søker å ivareta de hensyn som gjør seg gjeldende for at kvinner skal føle seg trygge til å opplyse om vanskelige forhold som kan være forbundet med skam, eller som er følelsesmessig opprørende å gjenfortelle.⁶⁴ De prosessuelle anbefalingene er samtidig viktig for å sikre at saken blir best mulig opplyst, slik at forhold som er betydningsfull for asylspørsmålet blir tilstrekkelig belyst. Dersom svakheter ved de prosessuelle rutinene er til hinder for at vesentlige opplysninger ikke fremkommer, kan dette få underliggende betydning for asylvurderingen og dermed for vernet til kvinner etter konvensjonen. Her antydes det en sammenheng mellom prosessuelle rutiner og det materielle konvensjonsvernet, men adgangen til å fremsette omgjøringsbegjæringer på grunnlag av nye opplysninger av betydning for saken, må tillegges betydning her.⁶⁵ Verdien av nye opplysninger kan imidlertid bli svekket ved at de fremsettes i ettertid i form av en omgjøringsbegjæring. Dette kan være tilfelle hvor de nye opplysningene betraktes som tilbakeholdt fra kvinnen, uten at de vurderes i sammenheng med ulike årsaker som kan ligge bak kvinnens vegring mot å avgi opplysningene. Tilbakeholdelsen kan isolert sett falle negativt ut for kvinnen ved vurderingen av hennes troverdighet. Ettersom troverdigheten til kvinnen har betydning for vurderingen av beviskravet og forfølgelsesfaren, kan dette få konsekvenser for kvinnens vern etter konvensjonen. Dette understreker betydningen av en kjønns sensitiv tilnærming til troverdighetsvurderingen.

⁶³ HCR/GIP/02/01 pkt. 35 flg.

⁶⁴ Håndboken pkt. 35

⁶⁵ Utlendingsrett (2004) s. 236 og s. 364

I utlendingsforskriften § 55 (2), er det fastsatt at intervjuet skal tilrettelegges på en måte som sikrer at saken blir best mulig opplyst. Det fremkommer også at ”kvinner skal spørres om de ønsker at intervjuer og/eller tolk skal være kvinne. Slike ønsker og andre særskilte behov skal etterkommes så langt det er praktisk mulig.” Forskriften samsvarer i sine hovedtrekk med anbefalingene fra UNHCRs retningslinjer.

4.2.6 Oppsummering

Sammenfatningsvis innebærer vilkåret ”velgrunnet frykt” en fremtidsrettet vurdering av risikoen for forfølgelse ved retur til hjemlandet. Ved vurderingen skal tas i betraktning subjektive momenter knyttet til kvinnens frykt for forfølgelse, men dette må underbygges av objektive forhold i hjemlandet. Fremstår kvinnen som generelt troverdig, skal tvil rundt faktum, og om det foreligger tilstrekkelig forfølgelsesfare, komme kvinnen til gode. Med dette som utgangspunkt, er det grunn til å se nærmere på rettsavgjørelser, hvor retten har måttet ta stilling til hvorvidt kvinnen har ”velgrunnet frykt for forfølgelse”. Rettens vurderinger vil bli holdt opp mot UNHCRs retningslinjer for kjønnsbasert forfølgelse, i tillegg til Håndbokens anbefalinger. For utdypende bemerkninger, vil det i mangel av andre relevante rettskilder, henvises til utenlandsk teori.

4.2.7 Rettspraksis

4.2.7.1 Sak TR3A - faktum

I **TR3A** hadde kvinnens ektefelle tatt ut skilsmisse på grunn av hennes utenomekteskapelige forhold til en annen mann. Hun fryktet forfølgelse fra sin fraskilte ektefelle, hans familie og også sin egen familie. De truet med æresdrap, skjending av ansiktet med syre og politianmeldelse som kunne føre til dødsstraff ved steining. Kvinnen var gift mot sin vilje og under ekteskapet var hun utsatt fra vold og voldtekt fra ektefellen. Etter skilsmissen dro hun fra sitt bosted, og oppholdt seg blant i Teheran og Dubai, hvorpå truslene vedvarte. Hun søkte og fikk innvilget turistvisum til Norge, hvor hun besøkte en bekjent, før hun dro tilbake til Teheran. Etter dette returnerte hun til Norge og besøkte

bekjente i Bergen og Sverige, før hun meldte seg som asylsøker.

Tingrettens avgjørelse ble anket og lagmannsrettens vurdering av saken, **LR1A**, vil bli fremstilt i det etterfølgende.

4.2.7.2 Tingrettens drøftelse av beviskravet

Tingretten fastslo ”etter en samlet vurdering av bevisene at det er grunn til å feste lit til hennes forklaring om de faktiske forhold.” Uttalelsen og rettens påfølgende drøftelse, berører beviskravet og hvorvidt kvinnens utsagn om forhold som hun ikke tidligere hadde opplyst om, kunne legges til grunn som faktum i saken.

Under asylintervjuet hadde hun ikke opplyst at ektefellen voldtok henne, og at hun ble utsatt for en voldtekt av sin svoger mens hun oppholdt seg i Teheran. Det utenomekteskapelige forholdet ble også senere opplyst til å være et seksuelt forhold, noe hun tidligere hadde betegnet som ikke seksuelt. Tilbakeholdelsen av ovennevnte opplysningene var i utgangspunktet egnet til å svekke kvinnens troverdighet. Dette fikk imidlertid ikke avgjørende betydning for rettens vurdering. Retten begrunner dette med at ”selvmotsigelser og endringer som fremkommer i hennes forskjellige forklaringer, i den vesentligste hovedsak må tilskrives hennes psykiske tilstand ved ankomsten, samt kulturelle forhold”. I forhold til opplysningene rundt voldtektene, og tilbakeholdelsen av disse, uttaler retten at ”dette må antas for en iransk kvinne fra en nokså konservativ sunnimuslimsk kultur å være vanærende og vanskelige å berette om.”

Rettens drøftelse av beviskravet tyder på at den legger vekt på subjektive momenter knyttet til søkerens utsagn ved fastsettelsen av faktum i saken. Dette er i samsvar med Håndbokens anbefaling om at flyktningstatus primært krever en evaluering av søkerens utsagn.⁶⁶ Det fremkommer videre at kjønnsrelevante momentene tillegges vekt ved rettens evaluering av

⁶⁶ Håndboken pkt. 37

kvinnens tilbakeholdelse av opplysninger. Dette bidro til at opplysningene ikke ble avskrevet, men lagt til grunn som faktum i saken.

4.2.7.3 Tingrettens drøftelse av risikovurderingen

Etter en samlet vurdering av forfølgelsesrisikoen legger tingretten til grunn at det foreligger ”påregnelig risiko for at hun vil bli drept dersom hun sendes tilbake til Iran”.

Dette begrunnes med at hun tidligere var utsatt for voldtekt og at truslene var gjentatte. I tillegg uttaler retten at ”det må også ved vurderingen kunne legges vekt på at søkeren åpenbart oppleve en meget alvorlig frykt, som må antas å kunne knyttes til hjemsendelse”.

Det fremgår klart av uttalelsen at subjektive momenter knyttet til kvinnens frykt, tillegges betydning. Drøftelsen illustrerer videre at risikovurderingen skjer på bakgrunn av sakens faktum som fastsettes ved bevisvurderingen. Retten begrunnet kvinnens velgrunnet frykt med at hun tidligere var utsatt for voldtekt. Tidligere overgrep utgjør et relevant moment ved vurderingen av om det foreligger velgrunnet frykt,⁶⁷ men momentets relevans ble først stadfestet gjennom rettens bevisvurdering, hvor det ble lagt til grunn som faktum i saken. Dersom ikke kjønnsrelevante hensyn tas med under bevisvurderingen, kan deler av søkerens utsagn avskrives som faktiske omstendigheter, som igjen vil påvirke risikovurderingen.

4.2.7.4 Tingrettens troverdighetsvurdering

Tingrettens vurdering av ”velgrunnet frykt”, begrunnes i hovedsak med at det forelå tidligere overgrep, basert på en konkret troverdighetsvurdering. Begge forhold utgjør relevante momenter ved vurderingen av forfølgelsesfaren,⁶⁸ men i et kjønnsperspektiv er

⁶⁷ Hathaway (1991) s. 88

⁶⁸ Hathaway (1991) s. 85 og s. 88

det rettens troverdighetsvurdering som fremstår som det avgjørende. På bakgrunn av saksforholdet og rettens vurderinger, er det holdepunkter for å hevde at retten ved sin troverdighetsvurdering ivaretar kjønn som et relevant tolkningsmoment. I tillegg til å identifisere relevansen av de kjønnsrelevante momentene, ble disse momentene tillagt vekt ved bevis- og risikovurdering. Hensynet til at tvilen skal komme søkeren til gode, er presumptivt vurdert i et kjønnsaspekt, som har hatt betydning for rettens troverdighetsvurdering.

Det følger av Håndboken at tvilen kun skal komme søkeren til gode når vedkommende har gjort et oppriktig forsøk på å opplyse saken, og ellers fremstår som troverdig.⁶⁹ I forhold til kvinnens troverdighet, uttaler retten at den ”finner ut fra det inntrykk søkeren [kvinnen] dannet i retten gjennom sin forklaring, at hun gir et troverdig inntrykk”. På dette grunnlaget antas det at retten ved sin bevis- og risikovurdering, har latt tvilen komme kvinnen til gode. Den kjønnsensitive tolkningen av dette kommer særlig til uttrykk ved at retten la til grunn opplysninger om overgrepene som faktiske forhold i saken, til tross for at kvinnen hadde holdt disse tilbake. Tilbakeholdelsen var egnet til å skape tvil om overgrepene faktisk hadde funnet sted. Ved at retten innfortolket kvinnens psykiske tilstand og hennes kulturelle bakgrunn, ble tilbakeholdelsen tolket i et kjønnsaspekt. På denne måten svekket ikke den sene fremsettelsen av opplysningene kvinnens troverdighet.

Hensynet til at tvilen skal komme søkeren til gode har forbindelser til prinsippet om uskyldspresumsjonen innen strafferettspleien.⁷⁰ En overføringsverdi fra det strafferettslige prinsippet til oppgavens tema er klart avgrenset, men tingrettens samlede bevisvurderinger illustrerer imidlertid prinsippets anvendelse innen strafferetten, hvor prinsippet skal gis særlig gjennomslagskraft i saker med lite bevismateriale.⁷¹ I det foreliggende saksforholdet var det en tilsvarende mangel på sikre bevisholdepunkter. Det var kvinnens forklaring som

⁶⁹ Håndboken pkt. 203-204

⁷⁰ Strandbakken (2003) s. 1 og s. 68

⁷¹ Ibid s. 34

utgjorde hovedgrunnlaget som kilde for sakens opplysninger, og i tillegg var konkrete bevis mangelfulle eller helt fraværende. Ved at det ble tatt hensyn til de vanskelige bevisforholdene i saken, kom retten frem til at tvilen skulle komme kvinnen til gode. Rettens bevisvurdering illustrerer her forbindelser til anvendelsen av den strafferettslige uskyldspresumsjonen, men dette skal ikke overdrives. Intensjonen er imidlertid å fremheve at hensynet til at tvilen skal komme søkeren til gode, har en viss forankring i et overordnet prinsipp, som kan være egnet til å styrke hensynets anvendelse ved bevisvurdering for kvinnelige asylsøkere.

Rettens bakenforliggende kjønnsensitive vurdering av kvinnens troverdighet illustrerer viktigheten av å se hen til de særlige momentene som preger situasjonen til kvinnelige asylsøkere. Dersom ikke kjønn tillegges relevans ved tolkningen av ”velgrunnet frykt”, kan dette få avgjørende betydning for vernet etter konvensjonen, ettersom vilkåret er et sentralt begrep i flyktningdefinisjonen.

4.2.7.5 Lagmannsrettens drøftelse av beviskravet

Der hvor det fremstår som relevant, vil de rettsinstansenes ulike tolkninger av beviskravet drøftes nærmere.

Ved vurderingen av beviskravet og hva som skal legges til grunn som faktum, betviler ikke lagmannsrettens ”grunntrekkene” i kvinnens forklaring. Her fremholdes det at hun ble tvangsgiftet, mishandlet under ekteskapet og at hennes kontakt med en annen mann medførte sterke reaksjoner fra ektefellen. Lagmannsretten legger imidlertid til grunn at skilsmissen ble gitt etter ektefellens ønske, og ”dersom han eller hans familie virkelig hadde hatt ønske om å skade henne [kvinnen] fysisk, kunne dette vært gjort mens de fortsatt var gift eller i den første tida etterpå”. Retten bemerker videre at den finner det ”påfallende” at hennes tidligere ektefelle skal ha prøvd å spore henne opp i Teheran og Dubai og fremsatt trusler over telefonen, så lenge ekteskapet var oppløst. Uttalelsene utgjør begrunnelsen for at retten ikke kan feste lit til kvinnens utsagn om trusler fra eksmannen og hans familie. Dette står i motstykke til tingrettens vektlegging av subjektive momenter

knyttet til kvinnens utsagn.

Lagmannsretten finner med dette at truslene fra familien ikke er tilstrekkelig sannsynliggjort. Det fremkommer imidlertid ikke vurderinger av forholdene i hjemlandet Iran, som kan være egnet til å underbygge rettens standpunkt. Her siktes det særlig til rettens vektlegging av det forhold at det var mannen som ønsket skilsmisse, og at skilsmissen betraktes som et skjæringspunkt for opphør av enhver kontakt mellom ektefellene. Denne vektleggingen bærer preg av generelle betraktninger uten konkret forankring. I forhold til vilkåret ”velgrunnet frykt”, skal vurderingen basere seg på objektive forhold i søkerens hjemland.⁷²

Ved bevisvurderingen av saker med et kjønnsaspekt er det av vesentlig betydning å se hen til oppdatert informasjon og kunnskap om konkrete kulturelle forhold.⁷³ Foreliggende saksforhold fordret til en undersøkelse av hvilke konsekvenser det har for kvinner som ved sin atferd, utfordrer sosiale og kulturelle normer knyttet til ekteskapet.⁷⁴ Her kan det innskytes at heller ikke tingretten foretok en direkte drøftelse av relevante objektive forhold i hjemlandet. Det ble imidlertid tatt hensyn til kulturelle og religiøse forhold ved hennes tilbakeholdelse av opplysninger. Dette kan sies å utgjøre momenter som objektivt forklarer og støtter opp under kvinnens atferd og rettens vurdering av denne.

4.2.7.6 Lagmannsrettens drøftelse av risikovurderingen

Innledningsvis, før lagmannsretten drøfter begrepet ”velgrunnet”, bemerker retten at ”det kreves sannsynlighetsovervekt for framtidige overgrep”. Dette klarlegges ikke nærmere, noe som tyder på at de påfølgende bevis- og risikokravene underlegges en streng vurdering. Dette samsvarer imidlertid ikke med retningslinjene av 1998, som tok sikte på å senke

⁷² Hathaway (1991) s. 80

⁷³ HCR/GIP/02/01 pkt. 5

⁷⁴ Crawley (2001) s. 216

sannsynlighetskravet ved forfølgelsesfaren.

Tingretten la til grunn et lignende sannsynlighetskrav ved å konstatere at ”i prinsippet kreves det sannsynlighetsovervekt”. Dette ble imidlertid presisert til at ”følgelsesrisikoen må være reell, men det kan ikke kreves svært stor risiko, og det er den fremtidige risiko som skal vurderes”. Den påfølgende presiseringen tyder på at sannsynlighetskravet kun var et utgangspunkt for vurderingen, i motsetning til lagmannsretten, som tilsynelatende opprettholder overvektsprinsippet i sin helhet.

Ved vurderingen av hvorvidt forfølgelsesfaren var tilstrekkelig sannsynliggjort, legger lagmannsretten til grunn at kvinnen ikke reiste til Norge før 15 måneder etter skilsmissen, og at hun ved sin ankomst til Norge først oppholdt seg i Bergen og Sverige, før hun søkte asyl. I tilknytning til dette bemerker retten at det ”ikke kan forventes at en asylsøker i en vanskelig livssituasjon alltid opptrer målrettet og rasjonelt”. Her uttrykkes forståelse for den mistillit flyktninger kan oppleve i forhold til utenlandske myndigheter og autoriteter, som videre kan ha innvirkning på tidspunktet for når asylsøknad fremsettes.⁷⁵ For kvinnelige asylsøkere vil det ofte være behovet for trygghet som står i sentrum, noe som kan medføre utsettelse av tidspunktet for når de søker asyl.⁷⁶ Lagmannsretten finner det imidlertid ”vanskelig å forene hennes bevegelser etter skilsmissen med en person som trenger et annet lands beskyttelse mot private følgere”. Uttalelsen tyder på at retten legger vekt på tidspunktet for når en asylsøknad fremmes.

Søknadstidspunktet knytter seg særlig til begrepets subjektive momenter, ved at det har formodningen mot seg at en person som frykter forfølgelse og som er på flukt, vil vente med å søke beskyttelse.⁷⁷ Lagmannsrettens uttalelse antas å bygge på en slik formodning, ved at de betrakter kvinnens opphold i Bergen og Sverige som holdepunkter for at hun ikke

⁷⁵ Hathaway (1991) s. 85 flg.

⁷⁶ Jf ovennevnte pkt. 4.2.5.1 om troverdighetsvurderingen i et kjønnsaspekt

⁷⁷ Hathaway (1991) s. 73

i tilstrekkelig grad frykter forfølgelse som kan begrunne et beskyttelsesbehov. Kvinner som unnlater å søke asyl umiddelbart etter sin ankomst, bør få anledning til å gi en fullgod forklaring til årsaken, samtidig som det må ses hen til kulturelle og sosiale mekanismer som kan ligge bak unnlatelsen.⁷⁸ I foreliggende sak kan det tyde på at kvinnen ikke er gitt en slik mulighet til å forklare hvorfor hun avventet med å søke asyl. Retten gir imidlertid uttrykk for forståelse av den vanskelige livssituasjonen til asylsøkere generelt, men vurderingen mangler et kjønnsperspektiv som i større grad hadde vært egnet til å belyse forhold bak kvinnens handlinger ved sin ankomst til Norge.

I tillegg til tidspunktet for søknad om asyl, legger lagmannsretten vekt på at det hadde gått mer enn fem år etter skilsmissen, slik at kvinnen anses for ikke å ha ”grunn til å frykte” overgrep fra tidligere ektefelle eller hans familie ved retur til hjemlandet. Dette tidsperspektivet ble vurdert annerledes av tingretten, som ikke kunne ”se noen grunn til å anta at risikoen [for overgrep] er blitt mindre i løpet av den tiden hun eventuelt har vært borte”. Verken lagmannsretten eller tingretten utdyper betydningen av tidsperspektivet nærmere, og det kan spørres om dette burde vært belyst i en sosial og kulturell sammenheng knyttet til forholdene i hjemlandet. Dette gjør seg særlig gjeldende for lagmannsrettens vurdering, som anser skilsmissen som et skjæringstidspunkt for opphør av kontakten mellom kvinnen og eksmannen. Hvorvidt dette er i overensstemmelse med faktiske omstendigheter og normer i hjemlandet, forklares ikke nærmere. Vurderingen får dermed et generelt preg, noe som også kom til uttrykk ved rettens bevisvurderingen. UNHCRs retningslinjer fremhever relevansen av å ta i betraktning informasjon om konkrete kulturelle forhold i hjemlandet, slik at generalisering rundt kvinners situasjon unngås. Generalisering kan medføre at avgjørende momenter overses⁷⁹ og lagmannsrettens risikovurdering synes å basere seg på generelle betraktninger på bekostning av kjønnsrelevante forhold.

⁷⁸ Crawley (2001) s. 211

⁷⁹ HCR/GIP/02/01 pkt. 8

4.2.7.7 Lagmannsrettens drøftelse av internt fluktalternativ

Avslutningsvis tar lagmannsretten i betraktning at det ikke er noen ”grunn til at hun [kvinnen] skal bosette seg på det samme stedet som dem hun angir å frykte overgrep fra”. Her siktes det til muligheten for at kvinnen kan oppnå beskyttelse gjennom internflukt, ved at hun trygt kan oppholde seg i andre områder i hjemlandet, enn hvor hun risikerer overgrep fra familien. Muligheten for internflukt utgjør et relevant vurderingsmoment ved vurderingen om søkeren har velgrunnet frykt, og må ses i sammenheng med at beskyttelse etter flyktningkonvensjonen, forutsetter at det ikke er mulig å oppnå beskyttelse i hjemlandet.⁸⁰ Internt fluktalternativ er i økende grad inntatt som et moment i asylvurderingen ved en rekke av konvensjonsstatenes praksis. Det er imidlertid tendenser til at statene legger avgjørende vekt på momentet, noe som er sett på med bekymring av UNHCR.⁸¹

Etter norsk praksis reiser internt fluktalternativ spørsmål om søkeren ved å ta opphold i annen del av hjemlandet, kan unngå forfølgelse, og om dette kan gjøres uten at søkeren kommer i en situasjon som kan begrunne opphold på humanitært grunnlag.⁸²

Vurderingstemaet knytter seg til om det faktisk foreligger et internt fluktalternativ og om dette er i stand til å eliminere søkerens velgrunnet frykt, herunder om staten kan gi effektiv beskyttelse mot ikke-statlige forfølgelse. Videre må det vurderes om fluktalternativet utsetter kvinnen for annen forfølgelse etter konvensjonen, eller alvorlige overgrep som ikke omfattes av konvensjonen. Det er også av betydning om alternativet oppfyller minimumsstandarder knyttet til sivile, politiske, sosiale og økonomiske rettigheter.⁸³

Ettersom lagmannsretten ikke fant truslene fra familien tilstrekkelig sannsynliggjort, var det ikke nødvendig å drøfte om fluktalternativet var egnet til å eliminere hennes velgrunnet

⁸⁰ Crawley (2001) s. 59

⁸¹ UNHCR har utgitt egne retningslinjer om internflukt, se HCR/GIP/03/04, 23 July 2003

⁸² NOU 2004:20 s. 122

⁸³ Haines (2001) pkt. 37-38

frykt for forfølgelse. De øvrige vurderingsmomentene ble imidlertid ikke drøftet, og det etterlyses en vurdering av kjønnsrelevante momenter knyttet til at hun som kvinne kan utsettes for særlig overlast og usikkerhet ved å flytte til et sted uten sin familie.⁸⁴ På denne bakgrunn anses rettens uttalelse om kvinnens mulighet for å benytte internt fluktalternativ som ufullstendig.

4.2.7.8 Lagmannsrettens troverdighetsvurdering

I likhet med tingretten, er det holdepunkter for at lagmannsretten ved sin drøftelse av begrepet ”velgrunnet frykt”, legger vekt på hvorvidt kvinnen fremstår som troverdig. Dette fremkommer ikke direkte, men det foreligger bemerkninger fra lagmannsretten som tyder på at den har foretatt en troverdighetsvurdering ved beviskravet. Under kvinnens forklaring på hvorfor hun ikke opplyste om alle relevante forhold under asylintervjuet, opplyste hun at hun var redd og psykisk syk. I tillegg hadde hun vanskeligheter med å snakke om sex med en mannelig tolk tilstede, og hun følte at hun ikke fikk sagt alt hun ville. Til dette bemerker lagmannsretten at ”intervjuet ble gjort seks måneder etter at A [kvinnen] hadde fylt ut egenerklæring og sju måneder etter at hun kom til Norge. Intervjuet varte ifølge påtegningen i vel fem og en halv time”. Lagmannsretten presiserer ikke denne uttalelsen nærmere, og det er grunn til å anta kvinnens forklaring med dette ble tilbakevist som lite troverdig. I et kjønnsperspektiv, hadde det vært grunnlag for retten å ta hensyn til mulige kulturelle og religiøse årsaker til kvinnens tilbakeholdelse av de seksuelle overgrepene, tilsvarende tingrettens bemerkninger. Det fremgår av kvinnens forklaring at tilstedeværelsen av en mannlig tolk, hadde hatt innvirkning på hennes mulighet til å forklare seg om forholdet under asylintervjuet. Dette illustrerer betydningen av at asylintervjuet tilrettelegges etter de anbefalinger som følger av UNHCR og utlendingsforskriften § 55 (2).⁸⁵

⁸⁴ Crawley (2001) s. 61

⁸⁵ Se pkt. 4.2.5.2 om asylprosedyren

4.2.7.9 Sak TR3A/LMR1A - oppsummering

Saksforhold i **TR3A/LMR1A** inneholdt flere momenter som fordret til en kjønns sensitiv tolkning av vilkåret ”velgrunnet frykt”. Rettsinstansenes ulike vurderinger, viser at kjønn fremstår som relevant tolkningsfaktor ved særlig bevis- og risikobetraktningene. Dersom kjønn tolkes på bakgrunn av sosiale og kulturelle faktorer,⁸⁶ vil de bevisproblemer som særlig kvinnelige asylsøkere konfronteres med, ikke ubetinget falle negativt ut ved troverdighetsvurderingen. Dette innebærer at tvil som oppstår rundt bevis- og risikovurderingen, først bør søkes avklart på bakgrunn av ulike faktorer knyttet til kvinnens kultur. En slik tolkning anses for egnet til å ivareta kjønn som tolkningsfaktor ved de enkelte vurderingsmomentene som i sin helhet utgjør troverdighetsvurderingen, og som har en sentral betydning for tolkningen av vilkåret.

4.2.8 Troverdighetsvurdering basert på kvinnens forklaring og atferd

4.2.8.1 Innledning

Et flertall av rettsavgjørelsene basert på oppgavens tema, inneholder problemstillinger knyttet til vilkåret ”velgrunnet frykt”. Det er særlig kravet til sannsynliggjøring av faktum og forfølgelsesfare som er gjenstand for drøftelse, hvor troverdighetsvurderingen av kvinnen er sentral. Det varierer i hvilken grad retten i sin vurdering trekker inn kjønn som relevant tolkningsfaktor. Dette illustreres antakelig best ved rettens vurderinger i **TR3A** og ankebehandlingen i **LR1A**.

Det foreligger imidlertid et saksforhold i tillegg som var gjenstand for anke til lagmannsretten, og som belyser hvordan vektingen av kjønnsrelevante momenter kan få avgjørende betydning for troverdighetsvurdering. I det følgende vil det bli kort redegjort for saksforholdet, og tingrettens vurdering av ”velgrunnet frykt”. Saken er av særlig

⁸⁶ Ervik (2003) s. 313

interesse fordi lagmannsretten delte seg i et flertall og mindretall med hensyn til bevisvurderingen. Uenigheten knyttet seg til kvinnens fremførelse av sin forklaring i retten.

4.2.8.2 Sak TR5A - faktum

I **TR5A** var kvinnen av etnisk albansk opprinnelse fra Kosovo. Hun søkte først asyl på grunnlag av sin ektefelle som var i politiets søkelys på grunn av deltakelse i demonstrasjoner. De ble innvilget kollektiv beskyttelse. Etter gjenopptakelse av asylsøknadene og avslag på disse, fremsatte kvinnen nye opplysninger. Hun opplyste at hun var blitt utsatt for voldtekt av to serbiske politimenn i forbindelse med politiets arrestasjon av ektefellen. Kvinnen påberopte seg prinsipalt asyl på grunnlag av sin politiske aktivitet. For øvrig forelå det ingen andre forhold i saken som kunne utgjøre selvstendig asylgrunnlag for kvinnen. Ved kvinnens forklaring i retten, leste hun opp fra et notat, og det var vanskelig for henne å svare på nærmere spørsmål om hva som hadde skjedd.

Subsidiært anførte kvinne krav på opphold etter utl. § 15 (1) annet punktum, og atter subsidiært etter utl. § 8 (2). Ved disse kravene ble det anført at ektefellen hadde fått mistanke om overgrepet, noe kvinnen hadde nektet for. Etter dette ble hun utsatt for flere voldsepisoder av ektefellen, og i Norge tok hun ut skilsmisse på grunn av volden. Ektefellen ble senere ilagt besøksforbud, før han ble sendt tilbake. I hjemlandet inngikk han skriftlig avtale med kvinnens familie om at barna skulle tilbakeføres til han. Han truet med å drepe henne og kvinnen fryktet å bli utstøtt fra sin egen familie og å miste barna.

4.2.8.3 Tingrettens drøftelse av beviskravet

Tingretten tar først stilling til kvinnens opplysninger om voldtekten, og finner at dette ikke er tilstrekkelig sannsynliggjort til å kunne legges til grunn i saken. Hvilket krav til sannsynliggjøring som ligger bak, bemerkes ikke, men retten uttaler at ”det foreligger ingen dokumentasjon på, så som legeerklæring el.l. [sic] eller vitner ...”. De vanskelige beviskrav som gjelder for kvinnelige asylsøkere utdypes ved dette saksforholdet, hvor retten direkte etterspør dokumentasjon. En kjønns sensitiv tolkning av bevisvurderingen,

bør ved slike tilfeller ta i betraktning at voldtekt eller annen form for seksuelle overgrep, skiller seg fra annen form for tortur ved at overgrepet i ettertid er vanskelig å påvise fysisk. I tillegg har kvinnelige asylsøkere sjeldent vitner eller annen dokumentasjon på de overgrep de har blitt utsatt for.⁸⁷

Retten finner ikke den manglende dokumentasjonen avgjørende, men legger til grunn det forhold at ”hun ikke har forklart seg om voldtekt på et langt tidligere tidspunkt for å være et meget sterkt indisium på at voldtekt ikke har funnet sted”. Kvinnens tilbakeholdelse av opplysningene om voldtekt, reiser tilsvarende behov for kjønns sensitiv tolkning som i **TR3A**. I den foreliggende sak unnlater tingretten å presisere sin uttalelse, noe som gir uttrykk for at den finner tilbakeholdelsen som et argument i seg selv for at voldtekt ikke har funnet sted. Betraktningen fremstår som uheldig, ettersom den helt utelukker relevante kulturelle og sosiale forhold som kan begrunne hvorfor kvinnen holdt tilbake opplysningene.

4.2.8.4 Lagmannsrettens bevisvurdering – enkelte presiseringer

Ved anken til lagmannsretten, **LR2OHG**, ble krav om asyl ikke opprettholdt. Det ble imidlertid anført at det ville være i strid med utl. § 15 (1) 2. punktum å sende henne tilbake til Kosovo. Lagmannsrettens bevisvurderinger vil med dette ha utgangspunkt i reglene for vern mot forfølgelse. Betydningen av en kjønns sensitiv tilnærming til beviskravet, herunder troverdighetsvurderingen, anses imidlertid for å ha tilsvarende relevans ved vurderingen etter § 15 (1) som ved vilkårene for asyl. Det er dette som er det sentrale for fremstillingen av lagmannsretten drøftelse.

⁸⁷ Crawley (2001) s. 220

4.2.8.5 Bevisvurderingen til lagmannsrettens flertall

Lagmannsretten måtte, i likhet med tingretten, ta stilling til hvorvidt kvinnens opplysninger om voldtekten kunne legges til grunn som faktum i saken.

Flertallet i lagmannsretten fant det godtgjort at kvinnen var utsatt for voldtekt. De la til grunn at hun fremsto som troverdig, og fant det ikke påfallende at hun brukte tidligere nedtegnelser som grunnlag for sin forklaring. Dette begrunner retten med at ”overgrepet var ikke bare i seg selv krenkende og nedverdiggende, men er på grunn av etniske og kulturelle forhold belagt med skam for offeret, og med utestengelse av offeret fra familie og fellesskap”. Det ble videre lagt vekt på at hun holdt overgrepet for selv og at hun ikke hadde fått terapeutisk behandling, i tillegg til at hun var fysisk og psykisk svekket.

Flertallet ser med dette kvinnens atferd, herunder hennes fremstilling av overgrepene, i sammenheng med de traumene hun ble påført. Ved å identifisere faktorer knyttet til kultur, kjønn og ved å ta hensyn til den belastningen gjenfortelling kan medføre, blir vurderingen av hennes atferd sammensatt.⁸⁸ En slik tolkningsramme utgjør en viktig forutsetning for en kjønnssensitiv troverdighetsvurdering.⁸⁹

Flertallet finner at ovennevnte omstendighetene er ”egnet til å forstå” kvinnens problemer med fritt å kunne redegjøre for forholdet, og at voldtekten ikke tidligere ble opplyst om til utlendingsmyndighetene. Denne vurderingen bidrar til at forhold som generelt kan reise negativ tvil om kvinnens troverdighet, ikke får avgjørende vekt.⁹⁰ Dette samsvarer med de betraktninger som følger av en kjønnssensitiv tolkning, jf tingrettens vurdering i **TR3A**.

⁸⁸ Crawley (2001) s. 214

⁸⁹ Ibid s. 212

⁹⁰ Ibid s. 211

4.2.8.6 Bevisvurderingen til lagmannsrettens mindretall

Lagmannsrettens mindretall finner at voldtekten ikke kan legges til grunn i saken. De legger vekt på at hun at fremsatte denne opplysningen på et sent tidspunkt, og at det ”må ha meget stor vekt at A [kvinnen] under ankeforhandlingene ikke ville redegjøre fritt for hendelsen”. Etter mindretallet syn er det et minimumskrav at det avgis fri forklaring og at det er mulig å stille spørsmål rundt hendelsen. Det bemerkes at ”dette må gjelde med mindre det foreligger helt spesielle omstendigheter som ikke er tilstede i denne sak”. Sistenevnte uttalelser reiser spørsmål om hva som utgjør spesielle omstendigheter, men retten utdype ikke dette nærmere. I motsetning til flertallet, betrakter ikke mindretallet kjønnsrelaterte momenter som relevante. Det antas at dette har hatt betydning for mindretallets troverdighetsvurdering, ved at kvinnens atferd ble oppfattet som lite tillitsvekkende. Nødvendigheten av et kjønns sensitiv tolkning er imidlertid av størst betydning ved bedømmelsen av troverdigheten til kvinnen, vurdert på grunnlag av hennes atferd.⁹¹

4.2.8.7 Sak TR5A/LR2OHG - oppsummering

I **TR5A/LR2OHG**, var bevisvurderingen av kvinnens påstander særskilt vanskelig. Dette kan delvis skyldes at hennes forklaring på forhånd var nedtegnet, noe som strider imot bevisumiddelbarhetsprinsippet. Prinsippet tilsier at bevisene skal føres direkte for den dømmende rett, og innebærer at opplesning i utgangspunktet ikke tillatt, med mindre forklaringen vurderes som sakens hovedbevis.⁹² Det sentrale er ikke prinsippet om bevisumiddelbarhet, men det er grunn til å presisere at det utgjør et hovedprinsipp i norsk prosesslovgivning.⁹³ Kvinnens forklaring basert på nedtegnelser vil dermed innvirke på rettens bevisvurdering, herunder troverdighetsbetraktninger, i tillegg til hennes fremtreden og atferd under opplesingen av forklaringen, jf Rt. 2001.1521. Ved sin redegjørelse for

⁹¹ Crawley (2001) s. 212

⁹² Strandbakken (2003) s. 174-175

⁹³ I.c.

bevisumiddelbarhet, uttaler Høyesterett at ”ved det inntrykk som formidles gjennom den personlige opptreden i rettssalen, får den dømmende rett normal et langt bedre grunnlag for å vurdere troverdigheten og holdbarheten av forklaringer enn man kan få ved lesing av dokumenter der forklaringene er nedtegnet.”⁹⁴

Videre vanskeliggjøres bevisvurderingen ved at kvinnen ikke på et tidligere tidspunkt hadde opplyst om overgrepet. Disse omstendighetene innebærer i sin helhet en særlig utfordring til å identifisere de kjønnsrelevante momenter som lett kan undergraves ved relevansen og vekten av øvrige momenter ved bevisvurderingen. Drøftelsen til flertallet er tydelig i sin vektlegging av kjønnsrelevante momenter knyttet til kvinnens etnisitet og kultur, den trauma overgrepet medførte og risikoen for å miste familienettverket ved retur til hjemlandet. På denne bakgrunn fremstår flertallets drøftelse i et kjønnsperspektiv som betydningsfull.

4.3 ”Forfølgelse”

4.3.1 Hovedtrekk ved forfølgelsesbegrepet

Flyktningdefinisjonen oppstiller krav om at personen må ha velgrunnet frykt på grunn av ”forfølgelse”. Hva som utgjør forfølgelse etter konvensjonen, er ikke definert i konvensjonen selv, slik at begrepets nærmere innhold må fastsettes på grunnlag av andre kilder.

Forarbeidene til konvensjonen gir uttrykk for at forfølgelsesbegrepet vil omfatte personer med behov for internasjonal vern som et alternativ til hjemlandets beskyttelse. Fra dette vide utgangspunktet, avgrensens begrepet til forfølgelse som knytter seg til en av forfølgelsesgrunnene (rase, religion m.v.),⁹⁵ og i sammenheng med art. 33 i konvensjonen,

⁹⁴ Se særlig s. 1538 i dommen

⁹⁵ Einarsen (2000) s. 267-269

må forfølgelsen gjelde trussel mot "liv eller frihet".⁹⁶ Begrepet omfatter også alvorlige krenkelser av menneskerettigheter som skjer på grunnlag personens tilhørighet til en av konvensjonens forfølgelsesgrunner.⁹⁷ Andre forhold som kan utgjøre forfølgelse, beror på en vurdering av konkrete omstendigheter i saken. Det vil være relevant å se hen til personens frykt og andre subjektive momenter knyttet til personens oppfatninger og følelser.⁹⁸ Forfølgelsen må videre være av et visst alvor og omfang.⁹⁹ Dersom flere krenkelser hver for seg ikke utgjør forfølgelse, kan det legges til grunn en kumulativ vurdering ved at flere krenkelser bedømt under ett, kan utgjøre forfølgelse av et visst alvor og omfang.¹⁰⁰

4.3.2 Statlig og ikke-statlig forfølgelse

Vern etter konvensjonen er subsidiær i den forstand at det først og fremst er hjemlandets myndigheter som skal gi personen beskyttelse mot forfølgelse. Ved avgjørelsen om det foreligger forfølgelse som berettiger til konvensjonsvern, må det derfor vurderes om vedkommende i utgangspunktet kan oppnå beskyttelse i hjemlandet. Dette vil ikke være mulig for de tilfeller hvor personen er utsatt for forfølgelse fra staten. Ved tilfeller hvor personen forfølges av ikke-statlig aktører, som særlig gjelder ved kjønnsbasert forfølgelse, må det imidlertid tas stilling til om hjemlandet er i stand til gi nødvendig beskyttelse. I tilknytning til dette, ble det slått fast i de nye asylkriteriene av 1998, at det ikke lenger skal skilles mellom statens manglende evne og vilje til å yte beskyttelse.¹⁰¹ Det avgjørende vil være om staten faktisk er i stand til å gi beskyttelse, slik at beskyttelsen fra hjemlandet må

⁹⁶ "Ingen kontraherende stat må på noen som helst måte utvise eller avvise en flyktning over grensen til områder hvor hans liv eller frihet ville være truet på grunn av hans rase, religion, nasjonalitet, politiske oppfatning eller det forhold at han tilhører en spesiell sosial gruppe".

⁹⁷ Håndboken pkt. 51

⁹⁸ Ibid pkt. 52

⁹⁹ Einarsen (2000) s. 267

¹⁰⁰ Håndboken pkt. 53

¹⁰¹ 95/10369 F EBE/tjo13.01.98

kunne betegnes som effektiv. I denne sammenhengen, er det ikke tilstrekkelig med formell beskyttelse i form av lovgivning. Det vesentlige er om myndighetene kan gi effektiv beskyttelse ved konkret håndheving av lovovertrедelsen.¹⁰² Dette fremkommer også av UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse.¹⁰³

Ved ikke-statlig forfølgelse vil det videre oppstå spørsmål om det foreligger muligheter for internt fluktaalternativ. De vurderinger som her gjør seg gjeldende, tilsvarer de som ble fremstilt under punkt 4.2.7.7.

4.3.3 Forfølgelsesbegrepet i et kjønnsperspektiv

Kvinner kan utsettes for samme type forfølgelse som menn, slik at forfølgelsesbegrepet på denne bakgrunn, ikke stiller seg annerledes for kvinner. I et kjønnsperspektiv er det imidlertid relevant å vurdere begrepet i forhold til kjønnsspesifikke overgrep, hvor kvinnens kjønn har betydning for hvordan hun forfølges. Slike overgrep kan være av seksuell karakter, som voldtekt eller seksuell trakassering, trussel om æresdrap og omskjæring.

4.3.4 Rettspraksis

4.3.4.1 Mangelen av konkret drøftelse av forfølgelsesbegrepet

Med unntak av en sak,¹⁰⁴ foreligger det ikke et saksforhold, hvor retten drøfter forfølgelsesbegrepet konkret. Begrepet er imidlertid gjenstand for vurderinger i forhold til årsakskravet. Dersom retten påviser en sammenheng mellom forfølgelsen og kvinnens tilhørighet til en av forfølgelsesgrunnene, antas det at retten finner overgrepet for å være av et visst omfang og alvor til å utgjøre forfølgelse etter konvensjonen.

¹⁰² Ervik (2003) s. 319

¹⁰³ HCR/GIP/02/01 pkt. 11

¹⁰⁴ TR2A. Saken vil bli fremstilt i etterfølgende avsnitt.

Til illustrasjon, nevnes saken i **TR1A**, hvor en albansk kvinnen ble bortført av en gruppe menn, tvunget til å drikke alkohol, truet med våpen, slått og seksuelt misbrukt. Retten utelukket ikke at kvinnen kunne vært utsatt for forberedelse til tvangsprostitusjon, men unnlot å drøfte om overgrepet utgjorde forfølgelse. Sentralt for rettens vurdering var om kvinnen tilhørte den spesielle sosiale gruppen ”kvinner som har vært forsøkt tvangsprostituert og som er spesielt utsatt or å bli tvangsprostituert”. Forfølgelsesgrunnen ”spesiell sosial gruppe” vil bli drøftet under avsnittet om årsakskravet i konvensjonen, men rettens valg av problemstilling, kan tyde på at voldtekten ble vurdert i en større sammenheng. I utgangspunktet avgrenses forfølgelsesbegrepet mot vold og overgrep av helt tilfeldig karakter.¹⁰⁵ Voldtekten alene vil dermed ikke utgjøre forfølgelse etter konvensjonen. Det kan imidlertid stille seg annerledes dersom voldtekten har et diskrimineringsaspekt som knytter seg til kvinnens tilhørighet til en av forfølgelsesgrunnene.¹⁰⁶ Tingretten drøfter trolig et slikt diskrimineringsaspektet opp mot forfølgelsesgrunnen ”spesiell sosial gruppe” i forhold til tvangsprostituerte. UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse fastsetter at trafficking i form av tvangsprostitusjon eller seksuell utnyttelse, kan berettige til vern etter konvensjonen, dersom staten verken har evne eller vilje til å beskytte mot slike overgrep.¹⁰⁷

En lignende tilnærming til forfølgelsesbegrepet, ble foretatt i **TR3A** som det er referert til tidligere. Kvinnen var utsatt for æresdrap på grunn av sitt utenomekteskapelige forhold til en annen mann. Tingretten drøfter ikke om truslene om æresdrap utgjør forfølgelse etter konvensjonen, men vurderer dette i forhold til om kvinnen på grunn av sitt utroskap tilhører en sosial gruppe ”kvinner som har overtrådt moralnormer i samfunnet”.

Hvorvidt en slik tilnærmingsmåte til forfølgelsesbegrepet er hensiktsmessig, vil ikke bli drøftet nærmere. Det bemerkes imidlertid at kjønns spesifikke overgrep mot kvinner ofte

¹⁰⁵ Einarsen (2000) s. 269

¹⁰⁶ I.c.

¹⁰⁷ HCR/GIP/02/01 pkt. 18

betegnes som et privat anliggende, noe som kan medvirke til at vurderingen av forfølgelsesbegrepet blir vanskelig. Med hensyn til at konvensjonen ikke angir en definisjon av begrepet, og kriteriene kan fremstå som vage med hensyn til kravet om et visst alvor og omfang, vil dette kunne påvirke tilnærmingen til begrepet.

4.3.4.2 Overgrep som ikke klart omfattes av forfølgelsesbegrepet

Forfølgelsesbegrepet har en ”nedre grense” hvor det er uklart om visse overgrep utgjør forfølgelse etter konvensjonen. Dette gjelder overgrep i form av trakassering eller diskriminering¹⁰⁸, men også familierelatert vold kan være vanskelig å avgjøre i forhold til forfølgelsesbegrepet.¹⁰⁹ I det følgende vil det først bli drøftet om trakassering kan utgjøre forfølgelse, deretter vil jeg kort vurdere vold i hjemmet.

I **TR4A** søkte en iransk kvinne asyl basert på flere forhold, blant annet hennes politiske aktivitet i hjemlandet og hennes konvertering fra islam til kristendommen etter sin ankomst til Norge. I tillegg hadde hun blitt utsatt for seksuelle tilnærmelser fra en bønneleder. Ektefellen til kvinnen hadde forsvunnet og i forbindelse med jobbsøking kontaktet hun bønnelederen for å få en bekreftelse på at hun ikke hadde gjort noe umoralsk. Kvinnen ble utsatt for voldtektsforsøk og ved flere anledninger, plagsom opptreden fra bønnelederen. På grunn av bønnelderens makt i Iran anså hun det for nytteløst å anmelde forholdet. Hun fryktet også represalier fra ektefellens og sin egen familie på grunn av bønnelderens trakassering.

I forhold til overgrepene fra bønnelederen, uttaler retten at ”det dreier seg ikke om forfølgelse som faller inn under definisjonen av flyktning, men om handlinger fra en privatperson som er ulovlige og straffbare etter iransk rett”. Rettens uttalelse tyder på at den legger til grunn formell straffelovgivning som begrunnelse for at staten kan gi kvinnen

¹⁰⁸ Utlendingsret (2004) s. 204

¹⁰⁹ Holth (2004) s. 67

beskyttelse. Det følger av avsnittet om ikke-statlig forfølgelse at formelle regler nedfelt i lov, ikke er avgjørende ved vurderingen av om staten kan gi effektiv beskyttelse. Dersom staten aksepterer lovovertridelser uten å gripe inn ved håndheving, kan dette medføre at overgrepet utgjør forfølgelse etter konvensjonen, såfremt overgrepet er av et visst alvor og omfang. På grunn av bønnelederens makt i Iran, anså kvinnen det som nytteløst å anmelde forholdet, noe som taler for at hun var uten effektiv beskyttelse fra myndighetene.

Asylspørsmålet ble hovedsakelige avgjort på grunnlag av kvinnens politiske aktivitet, slik at forfølgelsesbegrepet ble ikke drøftet nærmere. UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse fastsetter som et utgangspunkt at diskriminering i seg selv ikke utgjør forfølgelse.¹¹⁰ Dersom diskrimineringen fører til alvorlige inngrep, som for eksempel krenkelse av retten til å praktisere sin religion, kan dette omfattes av forfølgelsesbegrepet.

I forhold til kvinnens frykt for represalier fra familien, bemerker retten at det eksisterer ”i høyeste grad et operativt politi- og rettsvesen der [Iran]”. Retten uttaler at ”det kan ikke legges til grunn at interne familieforhold er et anliggende som er privatisert i en slik grad at myndighetene ikke bryr seg med alvorlige straffbare forhold”. Vurderingstema vil også her knytte seg til om kvinnen faktisk oppnår effektiv beskyttelse fra myndighetene. Det kan reises spørsmål om overgrepene fra bønnelederen og trussel om represalier fra familien, kumulativ kan utgjøre forfølgelse etter konvensjonen. Dette drøftes imidlertid ikke av retten.

Av de foreliggende rettsavgjørelsene, er det kun to saksforhold som berører vold i familien av et visst omfang. Den ene er saken i **TR3A/LR1A**, som det er referert til tidligere, hvor kvinnen gjennom et 12 år langt ekteskap ble utsatt for vold og voldtekt fra ektefellen. Tingretten drøfter ikke familievolden konkret i forhold til forfølgelsesbegrepet, men finner etter en samlet bevis- og risikovurdering at kvinnen har velgrunnet frykt for forfølgelse. De forholdene som retten la til grunn knyttet seg særlig til tidligere overgrep, herunder

¹¹⁰ HCR/GIP/02/01 pkt. 14-15

voldtekten av svogeren, og gjentatte trusler om æresdrap. En samlet bedømmelse av disse forholdene kan tyde på at retten foretok en kumulativ vurdering, slik at de vurdert under ett, utgjorde forfølgelse etter konvensjonen.

I den andre saken, **TR2A**, var en iransk kvinne utsatt for fysiske og seksuelle misbruk av sin rusavhengige far. Hun ble også utsatt for tvangsprostitusjon ved at faren organiserte overgrepene mot betaling. Faren døde da stevning ble tatt ut, men ettersom hun var ugift, ville hun være underlagt eldste mannlige slektning på farssiden, det vil si sin eldste onkel. Ved hjemsendelse til Iran fryktet hun for å bli utsatt for nye overgrep og tvangsprostitusjon.

Ved sin drøftelse av beviskravet kommer retten frem til at det ikke var grunn til å betvile grunntrekkene i kvinnens forklaring. Retten la med dette til grunn at faren hadde misbrukt henne over tid, og at hun hadde blitt utsatt for overgrep fra sin onkel og to av farens venner, og at overgrepene skjedde i perioden 1997-1998. I forhold til om overgrepene utgjør forfølgelse etter konvensjonen, uttaler tingretten at ”i seg selv er det å bli utsatt for straffbare og moralsk forkastelige handlinger fra privatpersoner ikke forfølgelse som kan begrunne asyl i lovens og konvensjonens forstand”. Vurderingstemaet for om overgrepet kan utgjøre forfølgelse, er imidlertid overgrepets alvor og omfang, uavhengig av om overgriperen er en privat person. Håndboken angir at krenkelser av menneskerettigheter som står i forbindelse med en av forfølgelsesgrunnene i konvensjonen, kan omfattes av forfølgelsesbegrepet.¹¹¹ En slik vurdering anses for å gjelde med styrke ved familierelatert vold, som kan være av svært ulik karakter, både fysisk og psykisk.¹¹² Omfanget kan, utover å være av et visst alvor og omfang, utgjøre tortur i henhold til forbudet mot tortur i EMK art. 3 og FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter art. 7. Av relevans er videre Kvinnekonvensjonen, som i art. 16 tar sikte på å avskaffe ”diskriminering mot kvinner i alle saker vedrørende ekteskap og familieforhold”. Disse regelverkene anses for

¹¹¹ Håndboken pkt. 51

¹¹² Crawley (2001) s. 131

relevante ved drøftelsen av forfølgelsesbegrepet overfor kvinner.

4.3.5 Oppsummering

En tolkning av forfølgelsesbegrepet basert på kjønsspesifikke overgrep, fremstår som problematisk ut i fra ulike forhold. Begrepet er ikke nærmere definert i konvensjonen, og fordi overgrepene som oftest skjer i den privates sfære, kan det være vanskelig å vurdere de i en større sammenheng. Dette kommer for eksempel til uttrykk ved at overgrepene avvises kun på det grunnlag at handlingen er straffbar i hjemlandet. I tillegg kan formell lovgivning gi grunnlag for generalisering, ved at dette antas å utgjøre tilstrekkelig beskyttelse, uten å konkret å undersøke om kvinnen kan oppnå effektiv beskyttelse etter loven. Det er her grunn til å fremheve UNHCRs retningslinjer for kjønnsbasert forfølgelse, som understreker viktigheten av å ta i betraktning både kvinnens personlighet og bakgrunn, i tillegg til historiske, geografiske og konkrete kulturelle omstendigheter.¹¹³ Sistnevnte forhold anses som særlig relevante for å vurdere kvinnens faktiske beskyttelsesmuligheter i hjemlandet.

4.4 Kravet til årsakssammenheng

4.4.1 Innledning

Kravet til årsakssammenheng innebærer at forfølgelsen må basere seg på en eller flere av de angitte forfølgelsesgrunnene i konvensjonen. Det er fem kategorier av forfølgelsesgrunner og kravet medfører at søkeren må ha velgrunnet frykt for forfølgelse ”på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning”, jf flyktningdefinisjonen i art. 1A(2).

I forhold til kvinner utsatt for kjønnsbasert og kjønsspesifikk forfølgelse, er det ikke avgjørende at kjønn er unntatt konvensjonens forfølgelsesgrunner. Det er den konkrete

¹¹³ HCR/GIP/02/01 pkt. 7

tolkningen av vilkårene for årsakskravet som avgjør om forfølgelse relatert til kvinnens biologiske eller sosiale kjønn, omfattes av en eller flere av forfølgelsesgrunnene.¹¹⁴ Dette forutsetter imidlertid at vilkårene tolkes i et kjønnsperspektiv.

4.4.2 Årsakskravet i et kjønnsperspektiv

4.4.2.1 Forfølgelsesgrunn

Det er i utgangspunktet ikke søkerens plikt å fastsette en bestemt forfølgelsesgrunn som hennes frykt baserer seg på.¹¹⁵ Redegjørelsen av å identifisere relevant forfølgelsesgrunn, er hovedsakelig pålagt utlendingsmyndighetene. Dette gjelder særlig hvor søkeren selv ikke anfører en forfølgelsesgrunn.¹¹⁶ Dersom velgrunnet frykt for forfølgelse kun baserer seg på en kombinasjon av to eller flere forfølgelsesgrunner, kan disse samlet tas med i vurderingen av kravet til forfølgelsesgrunn.¹¹⁷ Konvensjonens forfølgelsesgrunner kan videre overlappe hverandre i en og samme sak. Ved slike tilfeller bør det undersøkes om én av forfølgelsesgrunnene er tilstrekkelige, eller om de i kombinasjon vil oppfylle kravet til årsakssammenheng.¹¹⁸

Det bemerkes at årsakskravet generelt er å betrakte som et av de vanskeligste aspektene ved asylvurderingen.¹¹⁹ Dette tilsier at saksforholdet bør være så godt opplyst som mulig, før vedtak i saken treffes. Ved innhenting av informasjon fra kvinnen, er det derfor grunn

¹¹⁴ The European Council on Refugees and Exiles (ECRE), "Position on asylum seeking and refugee women" pkt. 14-15.

¹¹⁵ UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse, pkt. 23

¹¹⁶ Hathaway og Foster (2002) s. 462

¹¹⁷ Haines (2001) pkt. 44

¹¹⁸ Einarsen (2000) s. 328

¹¹⁹ Hathaway og Foster (2002) s. 461

til å understreke viktigheten av en kultursensitiv kommunikasjon,¹²⁰ i tillegg til å følge anbefalte asylprosedyrer fra UNHCR.

4.4.2.2 Årsakssammenheng

I den engelske konvensjonsteksten utledes årsakskravet fra uttrykket ”for reasons of”. Ordlyden har gitt opphav til ulike tolkninger av årsakskravet og hva som kreves for at det skal foreligge årsakssammenheng.¹²¹ Det er særlig to synspunkter som har gjort seg gjeldende med sine respektive fokus på enten forfølgerens intensjon eller søkerens situasjon. Årsakskravet er oppfylt dersom forfølgeren har en intensjon eller motivasjon om å skade søkeren på grunn av personens tilhørighet til en forfølgelsesgrunn. På den annen side kan det være søkerens situasjon som forbinder forfølgelsen til en av forfølgelsesgrunnene og dermed oppfyllelse av årsakskravet.¹²²

I flyktning- og asylrettslige teori er det anført at ovennevnte synspunkter ikke nødvendigvis utelukker hverandre og at begge kan inngå i en konkret vurdering.¹²³ Teorien legger imidlertid til grunn at det i et kjønnsperspektiv må være situasjonen som kvinnen befinner seg i, ved at situasjonen som må stå i sammenheng med en eller flere av konvensjonsgrunnene.¹²⁴ Årsakssammenhengen kan påvises ved å konstantere de omstendigheter som ledet til overgrep, eller trussel om overgrep, som utgjør forfølgelse etter konvensjonen. Årsakssammenheng kan også etableres ved å se hen til forhold som begrunner statens manglende beskyttelse overfor ikke-statlig forfølgelse. Dersom den

¹²⁰ Crawley (2001) s. 208

¹²¹ Einarsen (2000) s. 332

¹²² Hathaway og Foster s. 463 og 465

¹²³ Einarsen (200) s. 333

¹²⁴ ECRE, op. cit. pkt. 24 og Haines (2001) pkt. 46-47

manglende beskyttelsen skyldes en forfølgelsesgrunn etter konvensjonen, vil årsakskravet være oppfylt.¹²⁵

Kjønnsperspektivet er videre i tråd med UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse. Ved tolkningen av årsakskravet angir retningslinjene at ikke-statlig forfølgelse som skyldes årsaker knyttet til en eller flere av konvensjonsgrunnene, oppfyller årsakskravet, uavhengig av om statens manglende beskyttelse er konvensjonsrelatert eller ikke. Årsakskravet vil også være oppfylt når ikke-statlig forfølgelse skjer uten tilknytning til en forfølgelsesgrunn, men hvor statens manglende beskyttelse skyldes en forfølgelsesgrunn etter konvensjonen.¹²⁶

Retningslinjene fremhever videre at det foreligger årsakssammenheng for de tilfeller hvor forfølgelsen skyldes at søkeren tillegges en tilhørighet til en forfølgelsesgrunn, enten av staten eller private.¹²⁷ Dette kriteriet synes å legge til grunn forfølgerens motivasjoner som det avgjørende momentet. Her siktes det til tilfeller hvor kvinnen konvensjonelt ikke tilhører en av forfølgelseskategoriene, men fordi forfølgeren er av en oppfatning at hun tilhører en bestemt kategori, risikerer hun forfølgelse. Dette kan være tilfelle når for eksempel kvinnens far eller ektefelle er i politiets søkelys på grunn av politisk aksjonering. Kvinnens nære relasjon til vedkommende kan bidra til at hun tillegges en politisk oppfatning, uavhengig av om hun er av en slik oppfatning eller ikke. Dersom hun utsettes for forfølgelse på grunn av den tillagte politiske oppfatningen, foreligger det en årsakssammenheng.

¹²⁵ Haines (2001) pkt. 48

¹²⁶ HCR/GIP/02/01 pkt. 21

¹²⁷ HCR/GIP/02/01 pkt. 20.

4.4.2.3 Tilstrekkelig årsakssammenheng

Ved avgjørelsen om det foreligger tilstrekkelig årsakssammenheng, kan det på bakgrunn av ulike lands praksis, legges til grunn et krav om at forfølgelsesgrunnen må utgjøre hovedårsaken til forfølgelsen. Nasjonal praksis gir samtidig grunnlag for en helhetlig tilnærming av asylvurdering, slik at årsakskravet ikke behandles separat.¹²⁸ Faglitteraturen har imidlertid lagt til grunn at forfølgelsesgrunnen i et kjønnsperspektiv ikke må utgjøre den dominerende årsaken. Det vil være tilstrekkelig å påvise at forfølgelsesgrunnen er en medvirkende årsak til forfølgelsen.¹²⁹ Dette samsvarer videre med retningslinjene for kjønnsbasert forfølgelse, hvor det fremkommer at forfølgelsesgrunnen må være en ”relevant medvirkningsfaktor.”¹³⁰ En slik betraktning kan ses i sammenheng med at det ofte er lite eller ingen bevis som kan dokumentere overgrepet mot kvinnen. Forfølgelsesgrunnen vurdert i et medvirkningsperspektiv antas å ta hensyn til de særlige bevissspørsmål som preger asylvurderingen til kvinner.

4.4.2.4 Bevis for tilstrekkelig årsakssammenheng

I henhold til utenlandsk teori om kjønnsbasert forfølgelse kan årsakssammenheng påvises direkte, eller ved en konkret vurdering av omstendighetene rundt kvinnens situasjon. Direkte årsakssammenheng kan foreligge dersom kvinnen utsettes for individuell forfølgelse. Det kan imidlertid også foreligge årsakssammenheng ved å påvise at en gruppe personer i kvinnens hjemland utsettes for forfølgelse, når gruppen har fellestrekk med kvinnens rase, religion eller annen forfølgelsesgrunn etter konvensjonen. Kvinnens fellestrekk med gruppen kan tilsi at det foreligger omstendigheter som utgjør en medvirkende faktor til forfølgelsen av kvinnen. Ved slik gruppetilhørighet er det imidlertid ikke krav om at kvinnen må være utsatt for større risiko for forfølgelse enn øvrige i gruppen.

¹²⁸ HCR/GIP/02/01, pkt. 20.

¹²⁹ Haines (2001) pkt. 52.

¹³⁰ HCR/GIP/02/01 pkt. 20, min oversettelse.

4.4.2.5 Fremstillingen videre

Fremstillingen videre tar sikte på å drøfte relevante kjønnsmomenter ved de enkelte forfølgelsesgrunnene. Det begrepsmessige innholdet av forfølgelsesgrunner vil bli kort presentert ved de enkelte avsnitt. Rettsavgjørelser som omhandler den aktuelle forfølgelsesgrunnen vil bli inntatt underveis i drøftelsen.

4.4.3 "Rase" og "nasjonalitet"

Begrepet rase skal tolkes vidt til å omfatte alle typer etniske grupper som etter alminnelig språkbruk faller inn under begrepet.¹³¹ Diskriminering på grunn av rase er å anse som menneskerettighetsbrudd, nedfelt i blant annet EMK art. 14 og fastslått i FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering.

Forfølgelsesgrunnene rase og nasjonalitet kan til en viss grad overlappe hverandre. Med nasjonalitet siktes det til statsborgerskap, men betegnelsen omfatter også medlemskap i grupper med felles språk eller etnisitet.¹³² I de følgende avsnitt vil betegnelsen rase bli anvendt, men de vurderingstemaene som fremstilles, vil gjelde tilsvarende for nasjonalitet.

I utgangspunktet vil forfølgelse på grunn av rase, ikke stille seg annerledes for kvinner, enn for menn. Rase kan imidlertid være et krigførende element, hvor kvinnen betraktes som et redskap. Hun kan være offer for en politikk som mishandler kvinner gjennom voldtekt med sikte på å underminere en bestemt rase. Kvinnen kan videre utsettes for tortur i form av voldtekt eller annen seksualisert vold, på grunn av sin rasetilhørighet.¹³³ Eksemplene viser at kvinner på grunn av sin rase, kan utsettes for kjønns spesifikk forfølgelse, ettersom hennes biologiske kjønn har betydning for hvordan hun forfølges.

¹³¹ HCR/GIP/02/01 pkt. 24

¹³² Håndboken pkt. 74

¹³³ Crawley (2001) s. 3 og s. 64

Seksuelle overgrep vurderes ofte isolert fra forfølgelsesgrunn som rase. Dette har medført at overgrepene betraktes som et tilfeldig utslag av en voldshandling, som ikke utgjør forfølgelse etter konvensjonen. I et kjønnsperspektiv, bør slike overgrep vurderes som tvang eller straff på grunn av kvinnens rase eller av annen forfølgelsesgrunn etter konvensjonen.¹³⁴

4.4.3.1 Rase som forfølgelsesgrunn i henhold til rettspraksis

I **LR2OHG**, som det er referert til tidligere, måtte lagmannsretten ta bevismessig stilling til kvinnens påstand om voldtekt av to serbiske politimenn. Kvinnen var av etnisk albansk opprinnelse og voldtekten hadde funnet sted i hjemmet i forbindelse med politiets arrestasjon av hennes ektefelle. Ektefellen var blitt observert deltakende i en demonstrasjon.

Flertallet fant voldtekten sannsynliggjort og uttaler at ”det er kjent fra denne tiden i Kosovo at slike handlinger [voldtekten] ble utført som ledd i striden mellom folkegruppene”.

Uttalelsen knytter overgrepet til kvinnens etniske tilhørighet og ved fastsettelsen av årsakskravet, vil dette utgjøre et relevant kjønnsmoment. Lagmannsretten tok imidlertid ikke stilling til spørsmålet om årsakskravet, ettersom asylkravet ble frafalt ved ankebehandlingen.

Det bemerkes at saksforholdet reiser spørsmål om ikke voldtekten skjedde på grunnlag av at kvinnen ble identifisert med ektefellens politiske aksjonering. Ved sakens behandling i tingretten, **TR5A**, ble det påberopt politisk asyl på bakgrunn av ”politisk forfølgelse ved at hun ble voldtatt av serbisk politi i forbindelse med at mannen hennes ble arrestert i 1998”, jf tingrettens formulering av asylgrunnlaget. Hvorvidt kvinnen med dette ble tillagt en politisk oppfatning på grunn av identifisering med sin ektefelle, ble ikke presisert av retten. Vilkårene for asyl ble unntatt nærmere drøftelse, ettersom tingretten ikke fant voldtekten

¹³⁴ Kelly (1993) s. 646-647

tilstrekkelig sannsynliggjort. På denne bakgrunn ble det heller ikke vurdert om overgrepet skjedde på grunn av hennes etniske tilhørighet.

Dersom saksforholdet betraktes i sin helhet, utgjør kvinnens etniske tilhørighet og tillagte politiske mening en kombinasjon av forfølgelsesgrunner. Denne kombinasjonen av forfølgelsesgrunner anses relevant i forhold til om det foreligger årsak mellom hennes velgrunnet frykt for forfølgelse og sammensetningen av forfølgelsesgrunnene.

4.4.4 "Religion"

Forfølgelsesgrunnen "religion" kan defineres med det utgangspunkt at det tilkommer enhver en grunnleggende rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet, jf FNs Menneskerettighetserklæring art. 18 og FN Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter art. 2 nr. 2. Forfølgelse på grunnlag av religion kan ha sitt grunnlag i restriksjoner eller krenkelse av retten til å bytte religion eller retten til å uttrykke den offentlig eller privat, gjennom undervisning, tilbedelse og ritualer.¹³⁵

Med utgangspunkt i religion som grunnlag for samfunnets normer og tradisjoner, kan brudd på, eller avståelse fra bestemte normer, oppfattes som vitnesbyrd på at personen tilkjenner seg til en annen tro, noe som kan gi grunnlag for forfølgelse.¹³⁶ Vedkommende kan også risikere forfølgelse, selv om personen fremdeles bekjenner seg til den rådende religionen. I enkelte samfunn utgjør videre religion en integrert del av samfunnets politiske styreform, slik at normbrudd betraktes som bekreftelse på annen politisk forkynnelse. På bakgrunn av dette kan forfølgelsesgrunnen religion til en viss grad overlappes av politisk oppfatning.¹³⁷

¹³⁵ Håndboken pkt. 71

¹³⁶ HCR/GIP/02/01 pkt. 25

¹³⁷ Crawley (2001) s. 66

Den kjønnsensitive tolkningen av religion som forfølgelsesgrunn, tar sikte på å vurdere situasjonen til kvinner i samsvar med ovennevnte betraktninger. Dette anses for å være av betydning, ettersom kvinnen ved å unnlate å innrette seg, eller ved å bryte bestemte normer, kan gi uttrykk for en religiøs eller politisk overbevisning, som ikke anses for akseptabel i hjemlandet. Den overordnede religiøse- og politiske rammen er viktig for å unngå at kvinnens handlinger blir betraktet som ”personlig motiverte”,¹³⁸ noe som gjør det vanskelig for kvinnen å oppnå flyktningbeskyttelse. Et kjønnsperspektiv omfatter også de tilfeller hvor kvinnen ikke direkte opponerer mot gjeldende normer, men hvor hun likevel risikerer forfølgelse for brudd mot disse. Dette kan for eksempel være ved voldtekt, som kan betraktes som utroskap og dermed i strid med religiøse normer for ekteskapet.¹³⁹

4.4.4.1 Religion som forfølgelsesgrunn i henhold til rettspraksis

I **TR3A** var det påberopte asylgrunnlaget basert på at kvinnen tilhørte ”spesiell sosial gruppe”. Begrunnelsen knyttet seg til at kvinnen var skilt og ubemidlet, uten utdanning, og at hun ved sitt utroskap hadde brutt moralnormer i hjemlandet Iran.

Under sin drøftelse, bemerker retten at en kvinne som mishandles av sin ektefelle, ikke er tilstrekkelig for at hun tilhører en sosial gruppe etter konvensjonen. Retten fant det imidlertid avgjørende at hun hadde brutt moralnormer ved å være utro, i tillegg til at det iranske samfunnet ble betraktet som kvinnekriminerende og undertrykkende.

Retten vurderinger anses for å være basert på et kjønnsperspektiv, hvor de kjønnsrelevante momentene ble identifisert og tillagt vekt. Det er imidlertid grunnlag for å bemerke at kvinnens utroskap, herunder normbruddet dette medførte, at hun også kan omfattes av forfølgelsesgrunnen religion. I forhold til lagmannsrettens vurdering ved ankebehandlingen av saken i **LR1A**, ble asylspørsmålet imidlertid avgjort på grunnlag av at hun ikke hadde

¹³⁸ Crawley (2001). s. 124, sitatet er min oversettelse

¹³⁹ Crawley, op. cit. s. 125

velgrunnet frykt for forfølgelse. Årsakskravet i forhold til forfølgelsesgrunn ble ikke drøftet.

4.4.5 "Politisk oppfatning"

Politisk oppfatning som forfølgelsesgrunn tar sikte på at søkeren stiller seg kritisk til eller opponerer mot politikken eller myndighetene i sitt hjemland. Det er videre et vilkår at søkerens politiske meninger ikke aksepteres av myndighetene og at dette danner grunnlaget for personens velgrunnet frykt.¹⁴⁰ Dette forutsetter at søkeren har gitt uttrykk for sine politiske standpunkter og at myndighetene kjenner til disse. Det er imidlertid ikke krav om at personen har gitt uttrykk for sine meninger gjennom handlinger, jf ordlyden "oppfatning". Forfølgelsesgrunnen kan dermed også omfatte personer som har holdt sine meninger skjult for makthaverne, eller unnlatt å komme i deres søkelys. Slike omstendigheter gjelder for både kvinner og menn, og de kan også bli tillagt en politisk oppfatning fra makthaverne eller private personer.¹⁴¹

Det fremkommer av ovennevnte at politisk oppfatning i hovedsak vurderes i forhold det offentlige og det offentlige rom. I et kjønnsperspektiv er det nødvendig å ta utgangspunkt i at kvinner formelt kan være avstengt fra deltakelse i den offentlige politiske arena. Dette medfører at kvinner ofte deltar i politiske aktiviteter som finner sted i skjul for det offentlige. For eksempel kan hun gi mat og pleie til soldater eller være innblandet i rekrutteringen av nye sympatisører. Slike bidrag finner vanligvis sted i den private sfære, noe som har medført at det ikke betraktes som politisk aktivitet som heller ikke omfattes av forfølgelsesgrunnen politisk oppfatning. Både flyktningrettslig teori og UNHCRs retningslinjer om kjønnsbasert forfølgelse fastslår imidlertid at det er de konkrete omstendighetene i saken som avgjør om aktiviteten kan betegnes som politisk.¹⁴²

¹⁴⁰ Håndboken pkt. 80-83

¹⁴¹ Kelly (2001) s. 559

¹⁴² Crawley (2001) s. 84, HCR/GIP/02/01 pkt. 32, Haines (2001) pkt. 76

Vurderingstemaet vil her knytte seg til om reaksjonene kvinner risikerer for sin mening eller handling, fra enten det offentlige eller staten, gir velgrunnet frykt for forfølgelse.¹⁴³

Kvinner har videre vanskelig for å etablere politiske asylkrav, delvis fordi de ikke selv betegner sin aktivitet for politisk,¹⁴⁴ men også fordi asylbegrunnelsen kan ligge i grenslandet til privatrettslige forhold.¹⁴⁵ Dette kan gjelde ønske om fritt valg av klesplagg, retten til utdanning eller arbeid, friheten til å velge partner selv eller å være seksuell aktiv og frihet fra kvinneundertrykkelse. Dersom kvinnen har slike oppfatninger og de utgjør motivet for kvinnens handlinger eller unnlater, og dette oppfattes som motstand mot det etablerte politiske- og sosiale samfunn, bør hennes politiske betraktninger oppfattes som politiske.¹⁴⁶

4.4.6 "Medlemskap i spesiell sosial gruppe"

4.4.6.1 Innledning

I saker med et kjønnsaspekt er "medlemskap i spesiell sosial gruppe" den forfølgelsesgrunn som oftest anføres som grunnlag for kvinnens forfølgelse. I tråd med det økte fokuset på kvinners stilling i asylretten, har anvendelsen av begrepet tiltatt.¹⁴⁷ Samtidig er dette forfølgelsesgrunnen som i praksis reiser størst tvil ved anvendelsen.¹⁴⁸ Begrepet har vært gjenstand for ulike tolkningsmetoder, som vil bli fremstilt kort i det følgende.

¹⁴³ Haines (2001) pkt. 76

¹⁴⁴ Crawley (2001) s. 69

¹⁴⁵ Haines (2001) pkt. 77

¹⁴⁶ Haines (2001) pkt. 78

¹⁴⁷ Holth (2004) s. 114

¹⁴⁸ Bailliet (2004) s. 112

4.4.6.2 Ordlyden

”Medlemskap i spesiell sosial gruppe” er etter sin ordlyd en vid betegnelse. Ordlyden ”medlemskap” markerer en form for avgrensning, men i dette ligger kun at personen må ha en faktisk tilknytning, og det kreves ingen formaliteter ved for eksempel krav om registrering.¹⁴⁹ Begrepet avgrenses for øvrig ved at tilknytningen må gjelde en bestemt sosial gruppe, men hva som konkret ligger i begrepet, har vært gjenstand for ulike tolkninger. Flyktningkonvensjonen angir ingen nærmere definisjonen og det følger en tilsvarende vid betegnelse i Håndboken, hvor det fremkommer at begrepet omfatter personer med ”likartet bakgrunn, vaner eller sosial status”.¹⁵⁰ Håndboken er taus med hensyn til presiseringer av begrepets nærmere innhold.

4.4.6.3 Ikke-diskrimineringsprinsippet

I asylrettslig teori er det anført at forfølgelsesgrunnen bør tolkes i tråd med det underliggende prinsippet i flyktningkonvensjonen om ikke-diskriminering.¹⁵¹ Prinsippet er nedfelt blant annet i konvensjonens fortale, FNs Menneskerettighetserklæring art. 2 og FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter art. 26. Prinsippet tar sikte på at en persons tilknytning til en spesiell sosial gruppe, utgjør årsaken til forfølgelsen, som dermed medfører en forskjellsbehandling i forhold til andre sosiale grupper i samfunnet.¹⁵² Det er antatt at det ikke uttømmende kan angis tilfeller hvor forbudet mot diskriminering får anvendelse. Lignende betraktninger bør gjelde for ”spesiell sosial gruppe” som ikke angir et begrenset anvendelsesområde.¹⁵³ En nærmere tolkning av konvensjonens forarbeider og kontekst, gir støtte for at begrepet skal tolkes vidt.¹⁵⁴ Begrepet skal imidlertid ikke tolkes

¹⁴⁹ Einarsen (2000) s. 354

¹⁵⁰ Håndboken pkt. 77

¹⁵¹ Haines (2001) pkt.65 og Einarsen (2000) s. 355-357

¹⁵² Einarsen (2000) s. 355

¹⁵³ Haines (2001) pkt. 65-66

¹⁵⁴ Einarsen (2000) 373-374

som en restkategori som skal omfatte personer på flukt av andre grunner enn sivile eller politiske årsaker.¹⁵⁵

Begrepets vide omfang har gitt opphav til ulike tolkningskriterier som har til hensikt å avgrense og presisere begrepets nærmere innhold. I det følgende vil det bli kort redegjort for tre sentrale tolkningsmetoder ”protected characteristics”-testen, ejusdem generis-prinsippet og ”social perception”-testen, som oppstiller særlige tolkningskriterier ved anvendelsen av begrepet.

4.4.6.4 ”Protected characteristics”-testen

På bakgrunn av en avgjørelse fra den amerikanske ankedomstolen i flyktningesaker (BIA), Acosta-saken,¹⁵⁶ er det formulert en såkalt ”protected characteristics”-vurdering. Her oppstilles enkelte kriterier som ser hen til om gruppen kjennetegnes ved medfødte, uforanderlige trekk. Trekkene må fremstå som så grunnleggende for individet og dets menneskeverd, at de ikke kan tvinges eller kreves endret. I tillegg til homofile og familie, er også kvinner ansett for å være omfattet av disse kriteriene, noe som gir grunnlag for en kjønns sensitiv tolkning av spesiell sosial gruppe.¹⁵⁷ Begrepet vil bli drøftet i et kjønns perspektiv i eget avsnitt.

4.4.6.5 Ejusdem generis-prinsippet

I faglitteraturen er ”protected characteristics”-kriteriene videreutviklet på grunnlag av det såkalte ejusdem generis-prinsippet. Prinsippet innebærer at et generelt begrep må tolkes i sammenheng med andre opplistede betegnelser, slik at tolkningsresultatet av det generelle

¹⁵⁵ Hathaway (1991) s. 159

¹⁵⁶ Matter of Acosta. Interim Descision 2986, 1 March 1985. United States Board of Immigration Appeals

¹⁵⁷ HCR/GIP/02/02 pkt. 16

begrepet blir av det samme slag som de øvrige betegnelse. ¹⁵⁸ I forhold til ”spesiell sosial gruppe”, fører prinsippet til at begrepet må tolkes i overensstemmelse med konvensjonens øvrige forfølgelsesgrunner. Dette har gitt grunnlag for bestemte underkategorier av begrepet, som i henhold til teorien er definert som kjønn, seksuell orientering, familie, klasse eller kaste og frivillige organisasjoner. ¹⁵⁹ Flere av disse kategoriene fremstår som relevante i forhold til et kjønnsperspektiv.

4.4.6.6 ”Social perception”-testen ¹⁶⁰

Tolkningskriteriene etter ”social perception”-testen, reiser spørsmål om gruppen har felles karaktertrekk som gjør at de blir oppfattet som en sosial gruppe i samfunnet. Kriteriene omfatter blant annet kvinner, familie og homoseksuelle og gir ofte de samme tolkningsresultatene som etter ”protected characteristics”-kriteriene. I saker hvor vurderingstemaet ikke knytter seg til medfødte eller uforanderlige kjennetegn, kan ”social perception”-testen være anvendelig, som ved for eksempel yrkesgrupper eller sosial klasser.

4.4.6.7 UNHCRs retningslinjer om ”spesiell sosial gruppe”

I 2002 ga FNs Høykommissær for flyktninger ut egne retningslinjer for tolkningen av begrepet ”spesiell sosial gruppe”. Retningslinjene inneholder tolkningskriterier som tar sikte på å forene momenter fra både ”protected characteristics”-testen og ”social perception”-testen. Etter retningslinjene kan begrepet defineres ut i fra en gruppe mennesker som kjennetegnes ved at de har felles karaktertrekk, utenom risikoen for forfølgelse, eller ved at de blir oppfattet som en gruppe av samfunnet. De felles karaktertrekkene vil ofte være medfødte, uforanderlige, eller for øvrig være grunnleggende

¹⁵⁸ <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/ejusdem+generis> min oversettelse, hentet 12.11.06 kl. 14.45

¹⁵⁹ Hathaway (1991) s. 161-168

¹⁶⁰ HCR/GIP/02/02, pkt. 7-9, min oversettelse

for deres identitet, samvittighet eller utøvelse av personens menneskerettigheter.¹⁶¹

Retningslinjene fastsetter at definisjonen kan omfatte kjønn, hvor kvinner utgjør en subkategori med medfødte og uforanderlige karaktertrekk og som behandles forskjellig fra menn.¹⁶²

4.4.6.8 Oppsummering

De ulike tolkningsmetodene gir til sammen et noe brokete bilde på hvilke kriterier som bør legges til grunn for en hensiktsmessig avgrensning av ”spesiell sosial gruppe”. Kriteriene gir imidlertid holdepunkter for at kvinner kan defineres som en sosial gruppe som omfattes av konvensjonen. Dette reiser spørsmål om på hvilket grunnlag kvinner kan utgjøre en sosial gruppe. Spørsmålet vil bli drøftet på grunnlag av UNHCRs definisjon av begrepet, ettersom organet anses for å ha særlig kompetanse i forhold til tolkningen av flyktningkonvensjonen.

4.4.6.9 Kvinner som en sosial gruppe

4.4.6.10 Enkelte presiseringer

Innledningsvis er det grunn til å fremheve UNHCRs retningslinjer om sosial gruppe, hvor det bemerkes at ”spesiell sosial gruppe”, ikke er ment å gjøre de øvrige forfølgelsesgrunner i konvensjonen overflødige.¹⁶³ Dette innebærer at asylkrav med et kjønnsaspekt bør fortrinnsvis vurderes i forhold til om annen forfølgelsesgrunn kan være aktuell.

¹⁶¹ Oversettelsen er hentet fra NOU 2004:20 og utvalgets forslag til ny utlendingslov, § 40 (1) bokstav d), som tilsvarende de kriterier fastsatt i UNHCRs retningslinjer om tolkningen av sosial gruppe.

¹⁶² HCR/GIP/02/02, pkt. 12

¹⁶³ HCR/GIP/02/02, pkt. 2

4.4.6.11 Kjønnssensitiv tolkning av UNHCRs definisjon av "sosial gruppe"

Ved enkelte tilfeller fremstår kjønn som en hovedårsak til kvinnens forfølgelse. Dersom det ikke foreligger holdepunkter for at de øvrige forfølgelsesgrunner kan anvendes, blir problemstillingen om kvinner som en gruppe i seg selv, kan defineres som en "spesiell sosial gruppe" etter konvensjonen. Formuleringen tar sikte på kvinner i henhold til en bestemt nasjonalitet, ettersom det underliggende spørsmålet vil være om kvinnen kan oppnå effektiv beskyttelse i sitt hjemland.¹⁶⁴

For at kvinner skal anses å tilhøre "spesiell sosial gruppe" etter UNHCRs definisjon, er det tilstrekkelig at hun enten oppfyller kriterier etter "protected characteristics" vurderingen, eller etter "social perception"-vurderingen.¹⁶⁵ Den følgende fremstillingen vil forsøke å drøfte kriteriene etter begge disse vurderingene. I tillegg vil drøftelsen ta for seg øvrige momenter som er relevante ved definisjonen av en sosial gruppe. Disse momentene knytter seg til gruppens omfang og størrelse, om gruppen fremstår som en sammenhengende gruppe, og betydningen av forfølgelse. Der hvor det fremstår som relevant, vil fremstillingen belyses med rettsavgjørelser. I lys av UNHCRs definisjon, vil det bli drøftet videre på grunnlag av enkelte av saksforholdene.

4.4.6.12 Kjønn som medfødt og uforanderlig fellestrekk

Det er utvilsomt at kjønn utgjør et medfødt og uforanderlig fellestrekk ved alle kvinner. Denne slutningen reiser imidlertid sentrale innvendinger knyttet til gruppens omfang, ettersom kvinner, sett under ett, utgjør en meget omfattende og omfangsrik gruppe.

Ovennevnte illustreres ved rettens bemerkninger i **TR4A**, hvor kvinnen anførte at hun tilhørte en spesiell sosial gruppe "enslig kvinne i Iran". Asylspørsmålet ble ikke avgjort på grunnlag av denne anførselen, men retten uttaler imidlertid at "det må være åpenbart at

¹⁶⁴ Kelly (1993) s. 654

¹⁶⁵ HCR/GIP/02/02 pkt. 11

denne kategorien [enslige] iranske kvinner ikke en bloc faller innenfor flyktningebegrepet, jf. kriteriet ”spesiell sosial gruppe”.

I utgangspunktet vil det være riktig å legge til grunn at kvinner av en bestemt nasjonalitet i sin helhet, ikke direkte vil omfattes av ”spesiell sosial gruppe”, jf. uttalelsen fra tingretten. Det avgjørende vil imidlertid være om gruppen kjennetegnes ved medfødte eller uforanderlige fellestrekk, og at personen har velgrunnet frykt for forfølgelse, eller trussel om forfølgelse, på grunn av sitt medlemskap i gruppen. Dette kan videre uttrykkes ved at gruppen må ha en sosial identitet, omfattet av konkrete kulturelle forhold, som gir grunnlag for medfødte eller uforanderlige fellestrekk.¹⁶⁶ Vurderingstemaet vil videre knytte seg til om fellestrekkene er så grunnleggende for identiteten, at det ikke kan tvinges eller kreves endret.

I forhold til den refererte dommen, **TR4A**, innebærer slike betraktninger at sosiale og kulturelle forhold får betydning for vurderingen av gruppen ”enslig kvinne i Iran”. Ettersom kvinnens status som enslig ikke kan sies å være medfødt eller uforanderlig, er det tvilsomt om hun etter dette kriteriet omfattes av ”spesiell sosial gruppe”.

Ovennevnte drøftelse innebærer at gruppens omfang eller størrelse, ikke kan tillegges betydning ved vurderingen av om kvinner anses som sosial gruppe. Retningslinjene fastslår at omfanget av den sosiale gruppen er irrelevant ved vurderingen av ”sosial gruppe”. Omfanget av antall personer som er i lignende situasjon som søker, er uten betydning ved de andre forfølgelsesgrunnene i konvensjonen.¹⁶⁷ Det er den konkrete vurderingen av ”spesiell sosial gruppe”, som avgjør om kvinnen omfattes av begrepet. Det forhold at et stort antall personer utsettes for tilsvarende forfølgelse som kvinnen, er et moment som kan

¹⁶⁶ Kelly (1993) s. 655

¹⁶⁷ HCR/GIP/02/02 pkt. 18

tale i favør av hennes troverdighet.¹⁶⁸

I **TR1A**, ble en albansk kvinnen ble bortført fra sitt hjem, og utsatt for seksuelle og voldelige overgrep fra flere menn. På grunn av overgrepet risikerte hun utstøtelse fra familien ved retur til hjemlandet. Bortføringen var trolig forberedelse til tvangsprostitusjon, noe tingretten ikke utelukket. Kvinnen anførte at hun tilhørte ”spesielle sosial gruppe” ved at hun var ”forsøkt tvangsprostituert og som spesielt er utsatt for å bli tvangsprostituert.”

Tingretten reiste problemstillingen om ”spesiell sosial gruppe” kan defineres som ”kvinner som har vært forsøkt tvangsprostituert og som er spesielt utsatt for forfølgelse”. Retten drøftet ikke konkret om kvinnen var omfattet av den anførte forfølgelsesgrunnen, men avgjorde spørsmålet på grunnlag av praksis fra UNE og prinsipielle uttalelser fra Høyesterett om flyktningbegrepets innhold.¹⁶⁹

Det fremkom av kvinnens anførsler og sakens faktum, at kvinnen, på grunn av kvinneskredderende tradisjoner i Albania, ble pålagt ansvaret for overgrepet. Dette medførte at hennes ektefelle ble påført æreskrenkelse og kvinnen vil risikere utstøtelse fra familiens fellesskap ved retur. Videre er kvinner og barn betraktet som mannens eiendom, slik at hun som voldtatt og utstøtt kvinne, ikke vil få beholde sine barn. Disse omstendighetene fremstår som relevante ved en konkret vurdering av om kvinnen tilhører en ”spesiell sosial gruppe”.

¹⁶⁸ Kelly (1993) s. 655

¹⁶⁹ Rt. 1991.586. I dommen legger Høyesterett til grunn at flyktningbegrepet består av et kjerneområde, og flyktninger som omfattes av kjerneområdet må innvilges asyl i Norge. Utenfor kjerneområdet, og den nærmere avgrensningen av dette, vil imidlertid være opp til forvaltningen å avgjøre, og her bør domstolene utvise forsiktighet med å overprøve forvaltningens standpunkter. Dommen er kritisert, se blant annet Oftestad (1999) s. 557.

På bakgrunn av at kvinnen levde i et sterkt kvinnediskriminerende samfunn, kunne det være relevant å vurdere om voldtekten medførte overtredelse av bestemte samfunnsnormer i hjemlandet. En slik tilnærming kan gi grunnlag for at kvinnen tilhører en sosial gruppe ”kvinner som frykter forfølgelse på grunn av voldtekt og som anses for å ha forbrutt seg mot diskriminerende samfunnsnormer.” Dette kan formuleres til om kvinnen tilhører en gruppe som har fellestrekk som er uforanderlige og som utgjør grunnleggende trekk ved persons identitet og som ikke kan kreves endret eller oppgitt. Det utelukkes ikke at også forfølgelsesgrunn i henhold til religion og politisk oppfatning kan være anvendelige.¹⁷⁰

De kjønnsrelevante momentene i saken vil knytte seg til de kvinnediskriminerende tradisjonene som pålegger ansvaret for voldtekt på kvinner, og som dermed holder kvinner ansvarlige for normbruddet. Dette reiser spørsmål om voldtekten har påført kvinnen uforanderlige trekk som fremstår som grunnleggende ved hennes identitet og som ikke kan kreves endret. Det vil være relevant å ta hensyn til at kvinnen vanskelig kan endre den negative samfunnsstatusen eller stigma voldtekten påførte henne.

Videre er det uten betydning om gruppen er å betrakte som en sammenhengende gruppe.¹⁷¹ Dette innebærer at det ikke er noe krav om at medlemmene av gruppen kjenner hverandre eller assosierer seg med hverandre. Også her vil den avgjørende vurderingen knytte seg til om gruppens medlemmer har fellestrekk som deles av gruppens medlemmer.

4.4.6.13 Kvinner som oppfattes som en sosial gruppe av samfunnet

Det fremkommer av UNHCRs retningslinjer at forfølgelse alene, ikke er tilstrekkelig for å definere ”spesiell sosial gruppe”.¹⁷² Hvorvidt gruppen er utsatt for forfølgelse, er imidlertid en relevant faktor for å vurdere om gruppen er synbar og dermed om gruppen oppfattes

¹⁷⁰ Crawly (2001) s. 126

¹⁷¹ HCR/GIP/02/02 pkt. 15

¹⁷² HCR/GIP/02/02 pkt. 14

som en sosial gruppe i samfunnet. I henhold til avsnittet om ”social-perception”-kriteriene, er det her mulig å definere en gruppe uten medfødte eller uforanderlige fellestrekk

En videreført vurdering av saken i **TR4A**, vil innebære at dersom enslige kvinner i Iran behandles annerledes enn andre kvinner, ved at sosiale forhold medfører at enslige kvinner utsettes for forfølgelse fordi de står uten ektefelle eller familie, og staten ikke er i stand til å gi effektiv beskyttelse, kan dette innebære at gruppen omfattes av ”spesiell sosial gruppe”. Kvinnen må i tillegg være utsatt for forfølgelse i henhold til konvensjons forfølgelsesbegrep, og hun må ha velgrunnet frykt på grunn av sitt medlemskap i gruppen.

I forhold til forfølgelse av gruppens medlemmer er det ikke krav om at alle medlemmene i gruppen utsettes for forfølgelse.¹⁷³ Dette gjelder tilsvarende som for de andre forfølgelsesgrunnene, hvor det ikke oppstilles krav om at personene omfattet av forfølgelsesgrunnen forfølges.

4.4.6.14 Oppsummering

Ved spørsmål om kvinner som en gruppe i seg selv, kan utgjøre ”sosial gruppe” etter konvensjonen, vil dette avhenge av konkrete vurderinger på bakgrunn av UNHCRs definisjon av begrepet. Vurderingen må basere seg på konkrete forhold knyttet til kvinnens kultur og samfunnsnormer. UNHCRs definisjon av ”spesiell sosial gruppe”, som forener tolkningskriterier fra ”protected characteristics”-vurderingen og ”social perspection”-vurderingen, fremstår som særlig egnet til å ivareta kjønnsrelevante momenter. Dette begrunnes med at enkelte kvinner kan ha behov for internasjonal beskyttelse, men uten at deres frykt for forfølgelse relaterer seg til trekk som er medfødte eller uforanderlige.

¹⁷³ UNHCRs retningslinjer om sosial gruppe. pkt. 17

5 Avsluttende bemerkninger

Siktemålet med oppgaven var å avklare hvilken betydning kjønn har ved tolkningen av de enkelte flyktningvilkårene. Oppgavens drøftelser gir uttrykk for at kjønn kan ha betydning for tolkningen av konvensjonsvernet. Dette illustreres best ved de sakene som var gjenstand for anke, hvor betydningen av å identifisere og vektlegge kjønnsrelevante momenter fremstår som utslagsgivende for vernet etter konvensjonen ved kjønnsbasert forfølgelse. Rettsinstansenes ulike vurderinger fremstår som et motstykke til hverandre på grunnlag av det samme saksforholdet. Dette reiser parallelle forbindelser til utlendingsforvaltningens praksis, hvor forholdsvis like asylsøknader til tider får ulikt utfall.¹⁷⁴ Denne forbindelsen skal ikke overdrives, ettersom rettsavgjørelsene på området er få, men den kan påvise et behov for større grad av likebehandling mellom kjønn og mellom like sakstyper innen flyktningretten.¹⁷⁵

Gjennomgangen av rettsavgjørelsene understreker videre betydningen av å foreta en helhetlig kjønns sensitiv tolkning, hvor kvinnens troverdighet utgjør et viktig moment. Det er vanskelig å påpeke hvordan troverdigheten til kvinnen vurderes, men det fremkommer av rettsavgjørelsene at kjønnsrelevante momenter kan virke bestemmende på utfallet av troverdighetsvurderingen. Siden troverdighetsvurderingen innvirker på bevisskravet som videre avgjør grunnlaget for forfølgelsesrisikoen, understrekes her betydningen av en helhetlig kjønns sensitiv tilnærming.

Denne oppgaven er et bidrag som kun er egnet til å bekrefte den betydningen kjønn har for tolkningen av flyktningdefinisjonen. Jeg har kun skissert opp tendenser ved rettens tolkning av saker med et kjønnsaspekt. Utviklingen videre vil forhåpentligvis markere seg på grunnlag av regler som er egnet til å ivareta kjønn som et relevant hensyn ved konvensjonsbeskyttelsen av kvinner.

¹⁷⁴ Holth (2004) s. 146

¹⁷⁵ Holth (2004) s. 146

6 Litteraturliste

Bøker

Bruzelius, Karin M. Kommentar til likestillingsloven I: Norsk Lovkommentar (online), note 6 [sitert 20. november 2006].

Crawley, Heaven. *Refugees and Gender – Law and Process*. Jordan Publishing Ltd., Bristol 2001.

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utgave ved Jan E. Helgesen. Universitetsforlaget, Oslo 2001.

Einarsen, Terje. *Retten til vern som flyktning*. Cicero Publisher, Bergen 2000.

Fisknes, Eli. *Utlendingsloven – kommentarutgave*. Universitetsforlaget, Oslo 1994.

Hathaway, James C. *The law of refugee status*. Butterworths Canada Ltd. 1991.

Møse, Erik. *Menneskerettigheter*. J. W. Cappelens Forlag a.s., Oslo 2002.

Strandbakken, Asbjørn. *Uskyldspresumsjonen – "In dubio pro reo"*. Fagbokforlaget, Bergen 2003.

Folkerettslige avtaler – Traktatsamling i norsk oversettelse. Redigert av Gunnar A.

Stølsvik og Benn Folvord. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen 2000.

Utlendingsrett. Redigert av Runa Bunæs, Kristin Ottesen Kvigne og Bjørn Vandvik Universitetsforlaget, Oslo 2004.

Lover

Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (Utlendingsloven) av 24. juni 1998 nr. 64.

Lov om likestilling mellom kjønnene av 9. juni 1978 nr. 45.

Forskrifter

Forskrift om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (Utlendingsforskriften) av 21. desember 1990 nr. 1028

Forarbeider

Ot. prp. nr. 48 (2001-2002) Om lov om endringer i utlendingsloven

Ot. prp. nr. 46 (1986-87) Om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).

NOU 2004:20 Ny utlendingslov

NOU 1983:47 Ny fremmedlov

Offentlige publikasjoner og dokumenter

Justisdepartementets retningslinjer for nye asylkriterier, 95/10369 F EBE/tjo13.01.98.

St. prp. nr. 72 (1980-1981) Om samtykke til ratifikasjon av De Forente Nasjoners konvensjon av 18. desember 1979 om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner.

Norske rettsavgjørelser

Rt. 2001.1521

Rt. 1991.586

RG. 2005.293

Borgarting lagmannsretts dom av 10. mars 2006

Borgarting lagmannsretts dom av 12. oktober 2004

Borgarting lagmannsretts dom av 9. juni 2004

Oslo tingretts dom av 12. juni 2006

Oslo tingretts dom av 4. april 2006

Oslo tingretts dom av 6. mai 2005

Oslo tingretts dom av 4. oktober 2004

Oslo tingretts dom av 24. juni 2003

Oslo tingretts dom av 13. juni 2003

Utenlandske rettsavgjørelser

Matter of Acosta. Interim Descision 2986, 1 March 1985. United States Board of Immigration Appeals

Internasjonale konvensjoner

Flyktningkonvensjonen	Konvensjon om flyktningers stilling, Geneve 28. juli 1951
1967-protokollen	Protokoll om flyktningers stilling, New York, 31. januar 1967
EMK	Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, Roma, 4. november 1950
Kvinnekonvensjonen	Konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner, New York, 18. desember 1979
Valgfri protokoll av 1999	Valgfri protokoll til Konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner, New York, 6. oktober 1999
FN Konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering	Konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering, New York, 3. mars 1966
FN Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter	Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter, New York, 16. desember 1966

Verdenserklæringen	Den Universelle Menneskerettighetserklæringen, 10. desember 1948
Wien-konvensjonen	Wien-konvensjonen om traktatretten, Wien 23. mai 1969

FN dokumenter

UNHCR Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. HCR/GIP/02/01, May 7, 2002.

UNHCR Guidelines on International Protection: “Membership of a particular social group” within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. HCR/GIP/02/02, May 7, 2002.

UNHCR Guidelines on International Protection: “Internal Flight or Relocation Alternative” within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. HCR/GIP/03/04, 23. July, 2003.

UNHCRs Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/IP/4/Eng/REV.1. Reedited Geneva, January 1992, UNHCR 1979.
Norsk tittel: Håndbok om prosedyrer og kriterier for å fastsette flyktningers rettsstilling.

Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees. Annex to General Assembly Resolution 428 (V) of 14 December 1950. Official Records of the General Assembly, Fifth Session, Supplement No 20 (A/1775).

Artikler og rapporter

Bailliet, Cecilia. *Grensen mellom asyl og beskyttelse på humanitært grunnlag.*

I: Institutt for offentlig retts skriftserie nr. 6/2004.

Ervik, Helga Fastrup. *Flyktningbeskyttelse av kvinner på flukt fra vold og diskriminering.*

FNs flyktningkonvensjon og forpliktelser etter FNs kvinnekonvensjon i lys av norsk praksis.

I: Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter, 2003, nr. 3, s. 307-324.

Hathawy, James C og Foster, Michelle. *The Causal Connection ("Nexus") to a Convention Ground – Discussion Paper No. 3, Advanced Refugee Law Workshop, International Association of Refugee Law Judges, Auckland, New Zealand, October 2002.*

I: International Journal of Refugee Law, 2003, Vol. 15, No. 3, s. 461-476.

Holht, Torhild B. *Implementering av et kjønnsperspektiv I norsk flyktningrett.*

I: Institutt for offentlig retts skriftserie, nr. 7/2004.

Kelley, Ninette. *Opinion – The Convention Refugee Definition and Gender-Based Persecution: A Decade's Progress.*

I: International Journal of Refugee Law, 2001, Vol. 13, No. 4, s. 559-568.

Kelly, Nancy. *Gender-Related Persecution: Assessing the Asylum Claims of Women.*

I: Cornell International Law Journal, 1993, No. 3, s. 625-674.

Oftestad, Vegard Alf. *Domstolsprøvelse på flyktningrettens område – noen refleksjoner etter Taib-saken.*

I: Lov og Rett, 1999, s. 557-570

Salinas, Maria. *Report on the First International Consultation on Refugee Women, Ecumenical Centre, Geneva, Switzerland, 14-19 November.*

I: Journal of Refugee Studies, 1989, Vol. 2, No. 2, s. 292-302

FOKUS – Forum for Kvinner og Utvikling. *Kjønnsbasert forfølgelse som grunnlag for asyl*. Rapport fra seminar, avholdt 18. oktober 2001. Tilgang: http://www.fokuskvinner.no/Publikasjoner/Rapporter_fra_konferanser_og_seminarer/

Andre utenlandske kilder

European Council on Refugees and Exiles, ECRE, *Position on asylum seeking and refugee women*, December 1997. Tilgang: <http://www.ecre.org/positions/women.shtml>

Haines, Rodger. *Gender-related persecution*. Law Conference 2001, Session Reference: SU9. Tilgang: <http://www.nzls.org.nz/conference/pdf%20files/HainesSu9.pdf>

Andre dokumenter

Bailliet, Cecilia. E-post. 24. november 2006.

Bailliet, Cecilia. E-post. 2. november 2006.

7 Lister over tabeller og figurer m v

Sak	Dom Publisert/dato	Land	Asylgrunnlag	Resultat
TR1A	RG. 2005.293 Oslo tingretts dom av 4. oktober 2004	Albania	Bortførelse, grove seksuelle og voldelige overgrep. Risiko for utstøtelse fra fam. Sosial gr. "kvinne som har vært forsøkt tvangsprostitusjon, og som er spesielt utsatt for tvangsprostitusjon".	Vedtak om avslag på OHG kjent ugyldig pga feil bevisvurdering og at resultatet ville virke grovt urimelig mht kvinnens dårlige psykiske helse. Ikke ansett for å tilhøre anført sosial gr.
TR2A	Oslo tingretts dom av 4. april 2004	Iran	Fysisk og seksuell mishandling av sin far, onkel og andre menn, utsatt for tvangsprostitusjon. Faren døde da stevning ble tatt ut, men ved retur vil hun være underlagt sin eldste onkel. Sosial gr. "enslig, syk kvinne uten fam., forfulgt i Iran"	Vedtak om avslag på asyl og avslag på OHG opprettholdt. Det forelå ikke fremtidsrettet forfølgelsesfare.
TR3A	Oslo tingretts dom av 6. mai 2005	Iran	Vold og voldtekt av ektefellen. Kvinnen innledet et forhold til annen mann, ektefellen tok ut skilsmisse og truet med æresdrap og å angripe henne med syre. Utsatt for trusler fra egen og eksmannens fam. Sosial gr "fraskilt, enslig kvinne, uten midler og utdanning".	Vedtak om avslag på asyl og avslag på omgjøringsbegjæring kjent ugyldig. Det forelå velgrunnet frykt for forfølgelse, ansett å tilhøre sosial gr. "kvinne mishandlet av ektefellen og som har brutt moralnormer".
TR4A	Oslo tingretts dom av 12. juni 2006	Iran	Ektefellen til kvinnen forsvant, de var begge medlemmer av en politisk organisasjon. Seksuell trakassering fra en bønneleder medførte frykt for represalier fra egen og ektefellens fam. Kvinnen konverterte til kristendommen etter ankomst til Norge. Sosial gr. "enslig iransk kvinne".	Vedtak om avslag på asyl og OHG opprettholdt. Kvinnens politiske aktivitet var ikke tilstrekkelig sannsynliggjort, det forelå ikke forfølgelse, da Iran hadde politi- og rettsvesen, ansett for ikke å tilhøre anført sos.gr. Konverteringen ga ikke rett til asyl.
TR5A	Oslo tingretts dom av 24. juni 2003	Serbia (etnisk albaner)	Voldtekt av to serbiske politimenn. Ektefellen hadde mistanke om overgrepet, kvinnen nektet og ble ved flere episoder utsatt for vold. Pga volden tok hun ut skilsmisse i Norge. Før hjemsendelsen ble mannen ilagt besøksforbud, han truet med drap og fratakelse av	Vedtak om avslag på asyl opprettholdt. Voldtekten var ikke tilstrekkelig sannsynliggjort, det forelå ikke fare for sivile overgrep på grunn av FNs sivile og administrative tilstedeværelse.

			barna ved kvinnens retur.	
LR1A	Borgarting lagmannsretts dom av 10. mars 2006		Anken til TR3A.	Vedtak om avslag på asyl og avslag på omgjøringsbegjæring ble opprettholdt. Det forelå ikke fremtidsrettet forfølgelsesfare.
LR2 OHG	Borgarting lagmannsretts dom av 9. juni 2004.		Anken til TR5A. Krav om asyl frafalt.	Vedtak om avslag på omgjøringsbegjæring kjent ugyldig. Flertallet: Voldtekten utgjorde ledd i etnisk diskriminering. Mindretallet: Voldtekten var ikke tilstrekkelig sannsynliggjort.